

Učinak izravnih stranih ulaganja na trgovinski položaj Republike Hrvatske

Raič, Marko

Master's thesis / Diplomski rad

2025

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Economics and Business / Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:148:697514>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 Unported/Imenovanje-Nekomercijalno-Dijeli pod istim uvjetima 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-14**

Repository / Repozitorij:

[REPEFZG - Digital Repository - Faculty of Economics & Business Zagreb](#)

Sveučilište u Zagrebu

Ekonomski fakultet

Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij

Poslovna ekonomija – smjer trgovina i međunarodno poslovanje

**UČINAK IZRAVNIH STRANIH ULAGANJA NA
TRGOVINSKI POLOŽAJ REPUBLIKE HRVATSKE**

Diplomski rad

Marko Raič

Zagreb, veljača 2025.

Sveučilište u Zagrebu

Ekonomski fakultet

Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij

Poslovna ekonomija – smjer trgovina i međunarodno poslovanje

**UČINAK IZRAVNIH STRANIH ULAGANJA NA
TRGOVINSKI POLOŽAJ REPUBLIKE HRVATSKE**

**THE EFFECT OF FOREIGN DIRECT INVESTMENTS ON
THE TRADE POSITION OF THE REPUBLIC OF CROATIA**

Diplomski rad

Student: Marko Raič

JMBAG studenta: 0067581281

Mentor: dr. sc. Luka Buntić

Zagreb, veljača 2025.

SAŽETAK I KLJUČNE RIJEČI NA HRVATSKOM JEZIKU

Pristupanje Republike Hrvatske Europskoj uniji otvorilo je vrata novim mogućnostima za strana ulaganja, što je imalo značajan utjecaj na trgovinsku politiku i ekonomski razvoj zemlje. Također, tijekom ovog razdoblja dogodile su se različite globalne ekonomske promjene i krize, poput pandemije COVID-19, koje su utjecale na globalne tokove kapitala i trgovinske odnose. Predmet ovog rada temelji se na analizi učinka izravnih stranih ulaganja na trgovinski položaj Republike Hrvatske, s posebnim fokusom na razdoblje od 2013. do 2023. godine. Izravna strana ulaganja predstavljaju značajan faktor u gospodarskom razvoju zemlje, utječući na različite aspekte ekonomije, uključujući trgovinsku bilancu, zapošljavanje, tehnologiju i produktivnost. Ovaj rad će istražiti kako su izravna strana ulaganja utjecala na trgovinski položaj Hrvatske, s posebnim naglaskom na izvoz, uvoz i bilancu trgovinskog računa.

Ključne riječi: izravna strana ulaganja, trgovinski položaj, gospodarstvo

SAŽETAK I KLJUČNE RIJEČI NA ENGLESKOM JEZIKU

The accession of the Republic of Croatia to the European Union opened the door to new opportunities for foreign investments, which had a significant impact on the country's trade policy and economic development. Also, during this period, various global economic changes and crises took place, such as the COVID-19 pandemic, which affected global capital flows and trade relations. The subject of this paper is based on the analysis of the effect of foreign direct investment on the trade position of the Republic of Croatia, with a special focus on the period from 2013 to 2023. Foreign direct investment is a significant factor in a country's economic development, affecting various aspects of the economy, including trade balance, employment, technology and productivity. This paper will investigate how foreign direct investment has affected Croatia's trade position, with a special emphasis on exports, imports and the balance of the trade account.

Keywords: foreign direct investment, trade position, economy

Sveučilište u Zagrebu
Ekonomski fakultet

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je diplomski rad isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu, a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija.

Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

(mjesto i datum)

(vlastoručni potpis studenta)

SADRŽAJ:

1. UVOD	1
1.1. Područje i cilj rada	1
1.2. Izvori i metode prikupljanja podataka.....	1
1.3. Sadržaj i struktura rada.....	2
2. ZNAČAJ IZRAVNIH STRANIH ULAGANJA	3
2.1. Vrste izravnih stranih ulaganja	6
2.2. Greenfield i brownfield investicije	9
2.3. Ostali oblici stranih ulaganja	12
3. TRGOVINSKI POLOŽAJ REPUBLIKE HRVATSKE.....	14
3.1. Vanjska trgovina Republike Hrvatske	16
3.2. Vanjskotrgovinska politika Republike Hrvatske.....	19
3.3. Analiza trgovinskih pokazatelja Republike Hrvatske	24
4. ANALIZA UČINAKA IZRAVNIH STRANIH ULAGANJA NA TRGOVINSKI	28
POLOŽAJ REPUBLIKE HRVATSKE	28
4.1. Metodologija i ciljevi istraživanja	28
4.2. Diskusija rezultata istraživanja	28
4.3. Ograničenja istraživanja	48
5. ZAKLJUČAK	49
POPIS LITERATURE	50
POPIS GRAFOVA	55
POPIS SLIKA.....	56
POPIS TABLICA	57
ŽIVOTOPIS.....	58

1. UVOD

U uvodnom dijelu rada prikazat će se područje i cilj rada, metodologija istraživanja te struktura rada.

1.1. Područje i cilj rada

Predmet ovog rada temelji se na analizi učinka izravnih stranih ulaganja na trgovinski položaj Republike Hrvatske, s posebnim fokusom na period od 2013. do 2023. godine. Izravna strana ulaganja predstavljaju značajan faktor u gospodarskom razvoju zemlje, utječući na različite aspekte ekonomije, uključujući trgovinsku bilancu, zapošljavanje, tehnologiju i produktivnost. Ovaj rad će istražiti kako su izravna strana ulaganja utjecala na trgovinski položaj Hrvatske.

Cilj ovog rada je istražiti učinak izravnih stranih ulaganja na trgovinski položaj Republike Hrvatske, a fokus je na analizi kako su izravna strana ulaganja utjecala na izvoz i uvoz te kako su doprinijela promjeni strukture trgovinske bilance. Poseban naglasak bit će stavljen na sektore koji su najviše profitirali od stranih ulaganja te na promjene u trgovinskim tokovima koje su rezultat tih ulaganja.

1.2. Izvori i metode prikupljanja podataka

Metodologija istraživanja za ovaj rad uključuje korištenje sekundarnih podataka prikupljenih iz stručnih knjiga, znanstvenih članaka i časopisa. Sekundarni podaci će također biti prikupljeni iz izvještaja Ministarstva financija, Hrvatske narodne banke, Državnog zavoda za statistiku, kao i publikacija međunarodnih organizacija poput OECD-a, Svjetske banke i Europske komisije.

1.3. Sadržaj i struktura rada

Ovaj diplomski rad sastoji se od pet cjelina. U prvom, uvodnom dijelu, prikazuje se područje i cilj rada, metodologija istraživanja i struktura rada. Drugi dio rada obuhvaća značaj izravnih stranih ulaganja te se u ovom dijelu rada nabrajaju vrste izravnih stranih ulaganja, opisuju se greenfield i brownfield investicije, kao i ostali oblici stranih ulaganja. U trećem dijelu rada prikazuje se trgovinski položaj Republike Hrvatske te vanjska trgovina i vanjskotrgovinska politika Republike Hrvatske. Ujedno se analiziraju trgovinski pokazatelji Republike Hrvatske. U četvrtom dijelu rada provedena je analiza izravnih stranih ulaganja na trgovinski položaj Republike Hrvatske. Na kraju, u posljednjem dijelu rada, zaključeno je o svemu o čemu se pisalo tijekom ovog rada.

2. ZNAČAJ IZRAVNIH STRANIH ULAGANJA

Strana ulaganja, posebno inozemna izravna ulaganja imaju ključnu ulogu u suvremenom globalnom gospodarstvu. Dok se ranije na njih gledalo s određenom dozom sumnje, danas su prepoznata kao važan pokretač ekonomskog rasta i razvoja. Inozemna izravna ulaganja predstavljaju ulaganja stranih kompanija u domaće gospodarstvo, a obuhvaćaju širok spektar aktivnosti od osnivanja novih poduzeća do preuzimanja postojećih. Zahvaljujući globalizaciji, zemlje širom svijeta aktivno traže načine kako privući strane investitore, jer inozemna izravna ulaganja donose ne samo kapital, već i tehnologiju, znanje i pristup globalnim tržištima (Bilas i sur., 2006).

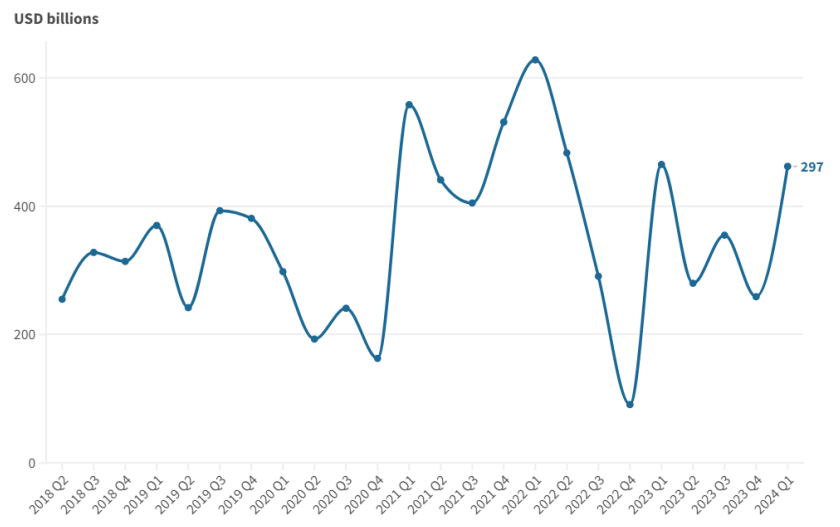
Inozemna izravna ulaganja (engl. foreign direct investment – FDI) su posebna vrsta stranih ulaganja koja se odnose na direktno ulaganje u tvrtke u drugoj zemlji. Nakon Drugog svjetskog rata, FDI su postala sve važnija za globalno gospodarstvo. Danas, mnoge zemlje aktivno traže strane investitore kako bi potaknule svoj ekonomski razvoj. Vlade imaju važnu ulogu u privlačenju FDI-a jer upravo one donose zakone i politike koje utječu na privlačnost jedne zemlje za strane investitore (Bilas i sur., 2006).

Dakle, FDI se odnosi na vlasnički udio u stranoj tvrtki ili projektu od strane investitora, tvrtke ili vlade iz druge zemlje. FDI podrazumijevaju preuzimanje značajnog udjela u inozemnom poduzeću s ciljem širenja poslovanja. Izraz se obično ne koristi samo za opisivanje dioničkog ulaganja u inozemnu tvrtku. FDI je ključni element međunarodne ekonomske integracije jer stvara stabilne i dugotrajne veze među gospodarstvima (OECD iLibrary, n.d.)

Kao što je navedeno, izravna strana ulaganja su udjeli stranog subjekta u tvrtki ili projektu. Izravna strana ulaganja često se usmjeravaju na otvorena gospodarstva s visokokvalificiranom radnom snagom i povoljnim poslovnim okruženjem. Ulagači teže ostvariti značajnu kontrolu nad svojim inozemnim operacijama, što im omogućuje aktivno sudjelovanje u strateškom donošenju odluka. (Hayes, 2024).

Prema OECD-u neto iznosi novca uključeni u FDI su značajni, s otprilike 1,28 trilijuna dolara izravnih stranih ulaganja u 2022. Te su godine Sjedinjene Države bile vodeće odredište stranih ulaganja u svijetu, a slijede Kina, Brazil, Australija i Kanada. Što se tiče odljeva izravnih stranih ulaganja, SAD je također bio vodeći, a slijede ga Japan, Kina, Njemačka i Ujedinjeno Kraljevstvo (OECD, 2024).

Graf 1: Globalni tokovi izravnih stranih ulaganja, milijarde USD

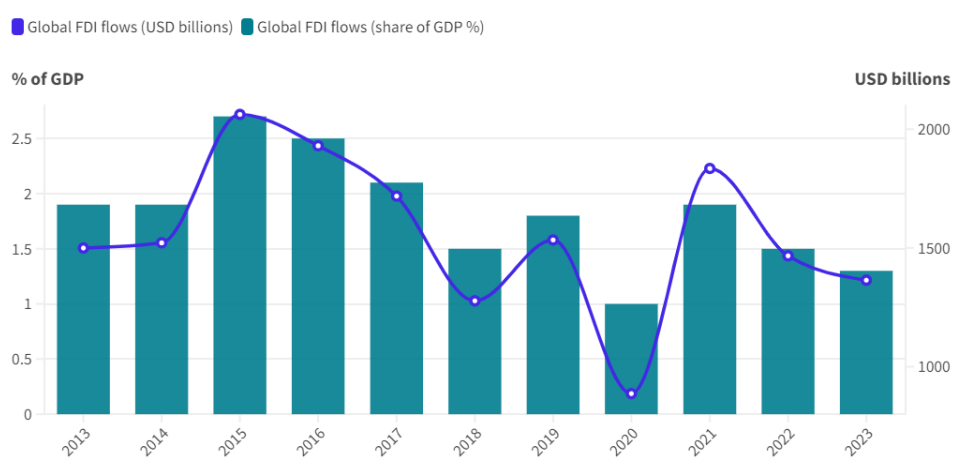

Izvor: izrada autora prema OECD (2024.)

Iz Grafa je vidljivo da preliminarne procjene u prvom tromjesečju 2024. pokazuju da su se globalni tokovi izravnih stranih ulaganja povećali za 78% u usporedbi s četvrtim tromjesečjem 2023., dosegnuvši 462 milijarde USD. Međutim, na godišnjoj razini, globalni tokovi izravnih stranih ulaganja ostali su usporedivi s razinom zabilježenom u prvom tromjesečju 2023. Najveći primatelji priljeva izravnih stranih ulaganja u svijetu u prvom kvartalu 2024. bile su Sjedinjene Države (76 milijardi USD), Nizozemska (22 milijarde USD) i Brazil (21 milijarda USD). Glavni izvori odljeva izravnih stranih ulaganja u svijetu bile su Sjedinjene Države (131 milijarda USD), Nizozemska (71 milijarda USD) i Japan (45 milijardi USD). Priljevi izravnih stranih ulaganja u OECD-u dosegнули su 194 milijarde USD u prvom tromjesečju 2024., što je više od vrlo niskih razina zabilježenih u četvrtom tromjesečju 2023. [1] Međutim, bili su samo 2% veći od svoje razine zabilježene u prvom tromjesečju 2023. Odljevi izravnih stranih ulaganja u OECD-u više su se nego udvostručili u

prvom tromjesečju 2024., na 430 milijardi USD, u usporedbi s razinama zabilježenim u četvrtom tromjesečju 2023. Unatoč tome, imali su umjereniji međugodišnji rast od 14 % za razliku od razina zabilježenih u prvom tromjesečju 2024. godine (OECD, 2024).

Graf 2: Globalni tokovi FDI 2013.-2023

Izvor: izrada autora prema OECD (2024.)

Graf prikazuje da su globalni tokovi izravnih stranih ulaganja pali za 7%, nastavljajući silazni trend i ne uspijevajući drugu godinu zaredom dosegnuti razine prije pandemije. Spajanja i akvizicije također su pale na najnižu razinu u deset godina. Padovi su zabilježeni za više od dvije trećine gospodarstava zemalja OECD-a i drugih velikih primatelja izravnih stranih ulaganja, poput Narodne Republike Kine, koja je primila rekordno niske tokove izravnih stranih ulaganja. Unatoč padu, Sjedinjene Države bile su vodeći primatelj stranih ulaganja u svijetu, a slijede ih Brazil i Kanada (OECD, 2024).

Izravna strana ulaganja mogu se ostvariti na različite načine, od osnivanja novih tvrtki do preuzimanja postojećih. Odluka o načinu ulaganja ovisi o brojnim čimbenicima, uključujući ciljeve investitora, karakteristike domaćeg tržišta i postojeće poslovne veze (Hayes, 2024). Općenito se smatra da je stjecanje najmanje 10% udjela u inozemnoj kompaniji dovoljno za uspostavu značajnog utjecaja na poslovanje tog poduzeća, kako to definira OECD (Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj) (OECD iLibrary, n.d.).

Izravna strana ulaganja (FDI) igraju ključnu ulogu u poticanju gospodarskog rasta, kako u zemljama koje primaju ulaganja, tako i u zemljama iz kojih ona dolaze. Zemlje u razvoju često vide FDI kao način financiranja infrastrukturnih projekata i stvaranja novih radnih mjesta. S druge strane, multinacionalne kompanije koriste FDI kako bi proširile svoje poslovanje na globalnoj razini. Međutim, FDI su podložni različitim rizicima, uključujući i one političke, jer su podložni regulaciji više vlada. Jedan od najambicioznijih primjera FDI-ja je kineska inicijativa "Jedan pojas, jedan put" (OBOR), koja uključuje masivna ulaganja u infrastrukturu širom Azije, Afrike i Europe (Hayes, 2024). Naime 2013. Kina je pokrenula inicijativu Pojas i put (BRI), veliki portfelj infrastrukturnih projekata u 71 zemlji namijenjen povezivanju euroazijskih tržišta željeznicom i morem. Priroda Inicijative koju vodi država u kombinaciji s njezinim transformativnim geopolitičkim implikacijama uvjetovala je vrstu angažmana koju su mnoge vlade i tvrtke u zemljama domaćinima i trećim zemljama spremne preuzeti u BRI projektima koje financira Kina (Li i sur., 2022). Program obično financiraju kineska državna poduzeća i organizacije s kineskom vladom. Slične programe provode i druge države i međunarodna tijela, uključujući Japan, Sjedinjene Države i Europsku uniju.

2.1. Vrste izravnih stranih ulaganja

Lovrinčević i sur. (2004) navode da se prema metodologiji MMF-a inozemna ulaganja dijele na portfolio strane investicije, izravne strane investicije i ostale strane investicije.

Portfolio ulaganja predstavljaju kupnju stranih vrijednosnih papira, poput dionica ili obveznica, s ciljem ostvarivanja financijske dobiti. Za razliku od izravnih stranih ulaganja, gdje investitor želi steći kontrolu nad tvrtkom, portfolio investitori su zainteresirani prvenstveno za pasivnu ulogu i ostvarivanje kapitalnog dobitka. S obzirom na to da ne teže kontroli, njihov udio u vlasništvu je obično manji od 10%. Ovu vrstu ulaganja karakterizira velika fleksibilnost, omogućavajući investitorima da brzo reagiraju na promjene na tržištu i diversificiraju svoj portfolio ulaganjem u različite zemlje i sektore (Buterin i sur., 2013).

Izravne strane investicije su oblik ulaganja koji podrazumijeva prekogranično ulaganje u proizvodne pogone, podružnice ili zajednička ulaganja. Prema Siseku (2005), izravne strane investicije mogu se ostvariti putem greenfield investicija, što podrazumijeva osnivanje novih

poduzeća, ili brownfield investicija, koje uključuju preuzimanje postojećih tvrtki. Svrha izravnih stranih investicija obično je ostvarivanje većeg tržišnog udjela, pristup novim tehnologijama ili jeftinijoj radnoj snazi.

Izravna strana ulaganja (FDI) najčešće se ostvaruju putem preuzimanja postojećih poduzeća ili spajanja s velikim multinacionalnim kompanijama. Iako su potpuno nove investicije (greenfield investicije) također prisutne, one su manje zastupljene. Prema međunarodnim standardima, FDI se definiraju kao ulaganje koje rezultira stjecanjem najmanje 10% udjela u poduzeću druge zemlje, s ciljem ostvarivanja dugoročnog utjecaja na njegovo upravljanje i poslovanje. Ovaj prag od 10% je postavljen kako bi se razlikovala FDI od portfolio ulaganja, gdje investitori nemaju za cilj kontrolirati poduzeće (Lovrinčević i sur., 2004).

Chen (2024) navodi da FDI uključuje ulagača koji uspostavlja inozemno poslovanje ili stječe inozemnu poslovnu imovinu, obično kontroliranjem vlasništva u stranoj tvrtki. Ovaj oblik ulaganja karakterizira značajna kontrola nad stranim poduzećem, često definirana kao posjedovanje 10% ili više dionica s pravom glasa. FDI je obično dio dugoročne obveze. Može imati različite oblike, kao što je izgradnja novih operativnih objekata iz temelja (Greenfield ulaganja), kupnja ili spajanje s postojećom stranom tvrtkom ili partnerstvo sa stranom tvrtkom radi osnivanja novog poduzeća.

Hayes (2024) navodi da se izravna strana ulaganja obično kategoriziraju kao vertikalna, horizontalna ili konglomeratna. Kod horizontalnih izravnih ulaganja, tvrtke prenose svoj postojeći model poslovanja na nova tržišta. Primjer je pružatelj mobilnih telefona sa sjedištem u SAD-u koji kupuje lanac prodavaonica telefona u Kini. Haudi i sur. (2020) navode horizontalna FDI znače da tvrtka jednostavno kopira svoj postojeći poslovni model u drugoj zemlji, bez povezivanja različitih dijelova proizvodnje. To je najčešći oblik FDI-ja jer je jednostavan za pokretanje. Primjerice, Apple proizvodi svoje iPhone u Kini, a zatim ih izvozi širom svijeta. Slično, mnoge modne marke proizvode odjeću u Bangladešu, ali je prodaju u drugim zemljama. Bangladeš i Kina u ovim primjerima služe kao platforme za proizvodnju.

Vertikalna i konglomeratna izravna strana ulaganja predstavljaju dvije različite strategije internacionalizacije. Dok se vertikalna FDI-ja usredotočuju na jačanje kontrole nad

vrijednosnim lancem, konglomeratna FDI-ja imaju za cilj diversifikaciju poslovanja. Primjerice, proizvođač automobila koji investira u tvornicu baterija za električna vozila provodi vertikalnu integraciju, dok ista tvrtka koja bi investirala u proizvodnju solarnih panela bi se odlučila za konglomeratnu strategiju. Budući da konglomeratna ulaganja često uključuju ulazak u potpuno nove djelatnosti, tvrtke često odabiru model zajedničkih ulaganja kako bi smanjile rizike povezane s nedostatkom lokalnog znanja i iskustva (Hayes, 2024).

Haudi i sur. (2020) navode da su vertikalna FDI ulaganja koja podrazumijevaju promjenu proizvodnog procesa ili lanca vrijednosti u različitim zemljama. To znači da tvrtka prilagođava svoj način poslovanja specifičnostima svakog tržišta. Izbor između horizontalnih i vertikalnih FDI ovisi o proizvodu, usluzi i okolnostima na tržištu. S obzirom na rast svjetske populacije i povećanu potrošnju, pojedinačne zemlje često nemaju dovoljne kapacitete da zadovolje sve potrebe tržišta. Vertikalni FDI omogućuju tvrtkama da bolje iskoriste globalne resurse i efikasnije zadovolje rastuću potražnju.

Nadalje, konglomeratna FDI predstavljaju vrstu FDI-ja gdje jedna tvrtka ulaže u strano poslovanje koje nije povezano s njezinom osnovnom djelatnošću (Hayes, 2024). To znači da se tvrtka širi u sektor koji nema nikakve veze s njenim postojećim poslovanjem. Na primjer, Apple bi mogao uložiti u proizvodnju organske hrane ili bi Volkswagen mogao uložiti u proizvodnju solarnih panela.

Motivacija za izravna strana ulaganja može se svrstati u nekoliko kategorija. Prema Siseku (2005), investitori mogu biti motivirani željom za iskorištavanjem prirodnih resursa, osvajanjem novih tržišta, povećanjem učinkovitosti ili ostvarenjem strateških ciljeva. Ulaganja usmjerena na iskorištavanje prirodnih resursa su tradicionalni oblik FDI-ja, dok su ulaganja motivirana željom za širenjem na nova tržišta postala sve važnija u kontekstu globalizacije. Ulaganja usmjerena na povećanje učinkovitosti su česta među multinacionalnim kompanijama koje optimiziraju svoju proizvodnju na globalnoj razini. Strateški motivirana ulaganja su usmjerena na stjecanje novih znanja i tehnologija, te jačanje konkurentske pozicije na tržištu (Buterin i sur., 2013).

2.2. Greenfield i brownfield investicije

Greenfield CE (čista energija) investicije odnose se na potpuno nove energetske projekte koji se razvijaju od temelja za razliku od brownfield projekata, koji uključuju naknadnu ugradnju CE tehnologija na postojeću imovinu. Greenfield lokacije su lokacije u urbanom ili ruralnom području bez postojeće imovine ili infrastrukture. U usporedbi s brownfield projektima, greenfield projekti često se smatraju većim rizikom zbog neizvjesnosti oko dostupnosti odgovarajućih lokacija, složenosti propisa, povjerenja investitora i osiguravanja odobrenja (Emodi i sur., 2022).

Tablica 1: Razlike između Greenfield i Brownfield projekata

Karakteristike	Greenfield projekti	Brownfield projekti
Lokacija	Novo zemljište	Postojeća lokacija (npr. stara tvornica)
Složenost	Veća (traženje zemljišta, dobivanje dozvola)	Manja (koristi postojeću infrastrukturu)
Rizik	Veći (neizvjesnost, troškovi)	Manji (manje neizvjesnosti)

Izvor: izrada autora prema Emodi i sur. (2022.)

Dakle, Greenfield projekti su potpuno novi projekti, kao da gradimo nešto „od nule“. Znači, tražimo novo zemljište, bez starih zgrada ili instalacija, i tamo na primjer gradimo novu elektranu na čistu energiju. Brownfield projekti su projekti za koje se koriste postojeće lokacije, kao što su stare tvornice. Na primjer, na tim mjestima se ugrađuju nove tehnologije za proizvodnju čiste energije. Greenfield projekti su novi, ali i rizičniji, dok su brownfield projekti sigurniji, ali se temelje na postojećim lokacijama.

U jugoistočnoj Europi, češće se ulaže u nova zemljišta (greenfield) nego u obnovu starih (brownfield). Iako sve više ljudi shvaća važnost obnove starih lokacija, postoje veliki problemi. Jedan od najvećih je taj što različite institucije (država, gradovi, tvrtke) ne surađuju dovoljno dobro kako bi se to obnovilo. Često se događa da se neka stara, čista zemljišta, koja su nekada bila industrijska, pretvore u parkove ili polja. To je dobro, ali je teško to naplatiti, odnosno naći način da se zaradi novac od toga (Perić, 2011). Osim toga, nedostaje dovoljno

znanja i alata kako bi se najbolje iskoristilo zemljište, bez obzira na to radi li se o novom ili starom (Bardos i sur., 2016).

Pavlova i sur. (2019) navode da je svaki investicijski projekt jedinstven. Njegova veličina i složenost utječu na to kako ćemo ga planirati i provesti. Kada govorimo o projektima na starim, nekada korištenim lokacijama (brownfield), stvari postaju još kompliciranije. Često nemamo dovoljno podataka o tome što je sve na tom zemljištu bilo prije i koliko je onečišćeno. Također, nemamo uvijek jasne zakone i pravila koja bi nam pomogla pri donošenju odluka. Zbog toga je teško procijeniti sve rizike i troškove takvih projekata.

Unatoč svim negativnim aspektima, višestruke ekološke, ekonomske i društvene koristi od brownfields i greenfields trebale bi se smatrati održivom politikom korištenja zemljišta (Ahmad i sur., 2018).

Studija slučaja iz Hong Konga (Loo i sur., 2018) otkrila je da uspostava tranzitne infrastrukture prethodi urbanom razvoju, svako izgrađeno okruženje može se lako preoblikovati, a novi koncepti planiranja mogu se uvesti u greenfields. Iz perspektive održivog korištenja zemljišta regeneracija brownfields ima prioritet nad razvojem greenfields (Bartke i sur., 2015). Jedan od načina da se obnovljena područja učine ljepšim i privlačnijim su zajednički vrtovi. Međutim, ovo može dovesti do neželjenih posljedica. Naime, takvi projekti često privlače bogatije ljude koji mogu podići cijene nekretnina i izbaciti postojeće stanovnike. Taj se proces naziva "zelena gentrifikacija". Drugim riječima, želja za zelenim površinama može dovesti do toga da si siromašniji ljudi više ne mogu priuštiti život u tom području. (Maantay i sur., 2018). Slično se događa i kada se urede stare zgrade i dodaju im se zeleni prostori. To može privući nova, bogatija poduzeća, ali i povišiti cijene stanova (Song i sur., 2019).

Potencijalni investitori, prilikom odlučivanja o strateškim ulaganjima u industrijske parkove i njihovu lokaciju, strogo su kontrolirani vrlo detaljnim ekonomskim analizama temeljenim na detaljnoj studiji ekonomske učinkovitosti ulaganja (Sherwood, i sur., 2023). Detaljna studija provjerava sve moguće inženjerske, ekološke, pravne i ekonomske informacije, uključujući procjene utjecaja na okoliš, koje su u slučaju brownfielda odlučujući faktor koji utječe na ulaganje investitora.

Lupu (2019) navodi da kada ocjenjujemo neki projekt, najvažnije je pitati se hoće li donijeti novac i hoće li se isplatiti. Drugim riječima, želimo znati hoće li ulaganje u projekt biti dobro iskorišteno. Naravno, svaki projekt je drugačiji i treba ga promatrati u kontekstu u kojem se nalazi. Da bismo uspješno obnovili neku staru lokaciju (brownfield), potrebno je dobro je proučiti i znati kako je pripremiti za novu namjenu. Također, treba napraviti dobar plan kako ćemo je obnoviti. To nam pomaže da pronađemo najbolje lokacije za nove tvornice i druge industrijske objekte. (Fernandes i sur., 2020).

Istraživanje Pavlove i suradnika (2021.) pokazuje da se u Europskoj uniji često raspravlja o tome je li bolje graditi nove industrijske parkove na čistom zemljištu (greenfield) ili ih uređivati na starim, zapuštenim lokacijama (brownfield). Stara, zapuštena zemljišta (brownfield) mogu biti opasna za investitore zbog mogućeg onečišćenja i ruševina. S druge strane, na tim lokacijama već postoji infrastruktura, što može ubrzati i pojeftiniti gradnju. Korištenje starih lokacija dobro je i za gospodarstvo i za okoliš. Zbog toga bi države trebale poticati investitore da ulažu u uređenje i korištenje ovih lokacija. Tako se dugoročno osigurava uspjeh investicijskih projekata.

Hayali i sur. (2014) navode da su u Torontu znanstvenici uspoređivali prednosti i nedostatke gradnje na novim, čistim zemljištima (greenfield) i na starim, nekada korištenim industrijskim područjima (brownfield). Istraživanje je pokazalo da je bolje koristiti stara industrijska područja jer tako ljudi ne moraju živjeti daleko od posla i manje se troši novca na prijevoz. Također, štitimo poljoprivredno zemljište od gradnje. Međutim, postoji i druga studija, iz Turske, koja kaže da je bolje graditi na novim zemljištima. Razlog je taj što je to jeftinije i brže. No, ova studija smatra da gradnja na starim područjima mora imati neki dodatni pozitivan utjecaj na gospodarstvo.

Bartke i sur. (2015) navode da kada gradimo nove industrijske zone na čistom zemljištu (greenfield), možemo oštetiti tlo. To je loše jer tlo je važno za život na Zemlji: čisti zrak, vodu, hrani biljke i životinje. No, kad računamo koliko će nas koštati gradnja, ne računamo i štetu koju činimo tlu. S druge strane, Pavlova i sur. (2021) navode da kad obnovimo stara, zapuštena područja (brownfield) i pretvorimo ih u industrijske zone, to se smatra dobrim za okoliš jer čistimo onečišćeno tlo. Ali, i ovdje se često zaboravlja na pravu vrijednost tla. Iako se kaže da je to održivo, i dalje ne računamo koliko zapravo vrijedi čisto tlo.

Neki od primjera Brownfield investicija u Hrvatskoj je preuzimanje INA-e od strane mađarskog MOL-a. Ovo je primjer kupnje već postojeće velike državne kompanije. Također jedan od primjera je i Agrokor jer je došlo do preuzimanja pojedinih njegovih dijelova od strane stranih kompanija kao npr. pojedine mesne industrije, mljekare koje su postale dio većih internacionalnih grupacija.

2.3. Ostali oblici stranih ulaganja

Ostala inozemna ulaganja, kako navode Buterin i sur. (2013), predstavljaju međunarodne financijske odnose u obliku kredita. Lazibat i sur. (2004) ističu da tvrtke koje razmatraju direktna strana ulaganja moraju pažljivo proučiti investicijsko okruženje, uključujući i stavove vlade domaćina prema stranim investitorima.

Chen (2024) navodi da su dvije dodatne vrste stranih ulaganja komercijalni zajmovi i službeni tokovi. Komercijalni zajmovi obično su bankovni zajmovi koje izdaje domaća banka tvrtkama u stranim zemljama ili vladama tih zemalja. Službeni tokovi opći su pojam koji se odnosi na različite oblike razvojne pomoći koju razvijene zemlje ili zemlje u razvoju primaju od domaće zemlje.

Kenton (2021) navodi da su komercijalni zajmovi bili najveći izvor stranih ulaganja u zemljama u razvoju i tržištima u nastajanju sve do 1980-ih. Nakon tog razdoblja, ulaganja u komercijalne kredite su zastala, a izravna i portfeljna ulaganja značajno su porasla diljem svijeta. Druga vrsta stranog ulagača je multilateralna razvojna banka (MDB), koja je međunarodna financijska institucija koja ulaže u zemlje u razvoju kako bi potaknula ekonomsku stabilnost. Za razliku od komercijalnih zajmodavaca koji imaju cilj ulaganja kako bi povećali profit, MDB-ovi koriste svoja strana ulaganja za financiranje projekata koji podržavaju gospodarski i društveni razvoj zemlje (Kenton, 2021).

Chen (2024) navodi da strana ulaganja mogu pomoći u jačanju gospodarstva primatelja i gospodarstva zemlje podrijetla. Strana zemlja ima koristi, primjerice, od izgradnje nove infrastrukture i otvaranja radnih mjesta za svoje lokalne radnike, dok zemlja podrijetla može

imati neizravne koristi od povrata ostvarenog ulaganjem. Strana ulaganja također se smatraju važnim dijelom izgradnje veza između različitih zemalja. Potiče međunarodnu trgovinu i olakšava svijetu dijeljenje svojih resursa.

3. TRGOVINSKI POLOŽAJ REPUBLIKE HRVATSKE

U današnjem globaliziranom svijetu, međunarodna trgovina igra ključnu ulogu u međusobnoj povezanosti zemalja. U najjednostavnijem smislu, međunarodna trgovina predstavlja razmjenu dobara i usluga između različitih država. Ovaj proces omogućuje zemljama da pristupe proizvodima i uslugama koje ne mogu proizvesti na domaćem tržištu.

Povijesno gledano, međunarodno poslovanje ima dugu povijest, a značajniji pomak dogodio se s industrijskom revolucijom koja je povećala proizvodnju i potaknula podjelu tržišta. Prije toga, trgovina je bila manje razvijena, a proizvođači su uglavnom zadovoljavali vlastite potrebe (Lazibat i sur., 2004). Ljubić (1994) navodi da je industrijski napredak doveo do potrebe za izvozom viškova i uvozom nedostajućih sirovina i materijala, što je dodatno potaknulo međunarodnu razmjenu.

Povijest vanjske trgovine obilježena je različitim ekonomskim teorijama koje su nastojale objasniti njezinu ulogu i utjecaj na nacionalno bogatstvo. Jedna od najranijih teorija bila je merkantilizam. Merkantilisti su vjerovali da je bogatstvo nacije izravno povezano s količinom zlata i srebra koju posjeduje. Stoga su zagovarali politike koje su poticale izvoz kako bi se povećale državne rezerve plemenitih metala. Babić i sur., (2008) navode da su merkantilisti smatrali da su moć i bogatstvo nužni uvjet akumulacije bogatstva i njegove zaštite. To bi značilo da je višak izvoza nad uvozom bio ključan za jačanje ekonomske moći države.

Merkantilizam, ekonomska doktrina koja je dominirala ranom modernom dobi, stavljala je naglasak na akumulaciju bogatstva, posebno zlata i srebra. Države su vjerovale da je veća količina plemenitih metala ključ za ekonomsku moć i uspjeh. Kako bi povećale svoje zlato i srebro, provodile su različite politike poput carina, kvota i subvencija izvoza. Cilj je bio maksimizirati izvoz i minimizirati uvoz, kako bi se stvorio povoljan saldo plaćanja. Ova politika je favorizirala bogatije i moćnije države, koje su mogle nametati svoja pravila trgovine i ograničavati ekonomski razvoj siromašnijih zemalja. Manje razvijene zemlje su bile suočene s barijerama u trgovini, što im je otežavalo da se razvijaju i povećaju svoje bogatstvo. Iako je merkantilizam danas prevladan, neki njegovi elementi su i dalje prisutni u ekonomskim politikama različitih država (Lazibar i sur., 2004).

Adam Smithova teorija apsolutnih prednosti zagovara slobodnu trgovinu bez državne intervencije. Grgić i sur. (2008) navode da umjesto fokusiranja na akumulaciju zlata, Smith je naglasio važnost povećanja proizvodnje i bogatstva. Prema ovoj teoriji, svaka zemlja bi se trebala specijalizirati u proizvodnji onih dobara u kojima je najučinkovitija. To znači da ako jedna zemlja može proizvesti određeni proizvod s manje resursa od druge zemlje, ona ima veliku prednost u proizvodnji tog proizvoda.

Kroz specijalizaciju i međunarodnu razmjenu, zemlje mogu dobiti veću količinu i raznolikost dobara nego što bi ih mogle proizvesti same. Na primjer, kako navode Lazibat i sur. (2004), u Smithovo vrijeme Engleska je bila učinkovitija u proizvodnji tkanina, dok je Francuska bila bolja u proizvodnji vina. Kroz trgovinu, obje zemlje su mogle dobiti više tkanina i vina nego da su se same bavile proizvodnjom oba dobra.

Kravisova teorija raspoloživosti dobara naglašava da se struktura vanjske trgovine određuje prvenstveno raspoloživošću resursa unutar jedne zemlje. Nedostatak određenih sirovina ili tehnologija prisiljava zemlje na uvoz. Grgić i sur., (2008) navode da ova raspoloživost može biti apsolutna (npr. dijamanti) ili relativna, ovisno o ekonomskoj opravdanosti domaće proizvodnje.

Linderova teorija sličnosti potražnje pak ističe ulogu potražnje u oblikovanju trgovinskih odnosa. Linder smatra da zemlje češće trguju s onima koje imaju sličnu strukturu potražnje, odnosno sličan životni standard. Babić i sur. (2008) navode da je to zato što potrošači u zemljama s sličnim dohotkom imaju slične preferencije. Iz Linderove teorije proizlazi nekoliko važnih zaključaka (Babić i sur., 2008):

- Domaća potražnja pokreće izvoz: Zemlje će češće izvoziti proizvode za kojima postoji velika domaća potražnja jer su u tim industrijama prisutne inovacije i ekonomije obima.
- Sličnost struktura potiče trgovinu: Zemlje s sličnim strukturama proizvodnje i potrošnje češće trguju međusobno.
- Dohodak utječe na trgovinu: Zemlje s sličnim razinama dohotka po stanovniku imaju veći potencijal za međusobnu trgovinu.

Linderova teorija vanjske trgovine naglašava da je za uspješnu međunarodnu razmjenu ključna ne samo proizvodnja, već i potražnja za proizvodima. Prema Linderu, najintenzivnija trgovina se odvija između zemalja s sličnim razinama dohotka po stanovniku. To znači da zemlje s visokim životnim standardom, gdje građani imaju slične potrebe i želje, češće trguju međusobno. Razlog tome je što potrošači u razvijenim zemljama imaju slične ukuse i preferencije, pa se lako pronalazi zajedničko tržište za različite proizvode. Upravo zato većinu međunarodne trgovine čini razmjena između razvijenih zemalja. Manje razvijene zemlje, s nižom kupovnom moći, imaju znatno manji utjecaj na globalnu trgovinu.

Općenito, međunarodna trgovina omogućava zemljama da se specijaliziraju u proizvodnji onih dobara i usluga u kojima su najučinkovitije, što dovodi do povećanja produktivnosti i životnog standarda. Europska unija, kao zagovornik slobodne trgovine, ima važnu ulogu u oblikovanju globalne trgovine. Pristupanje EU-u Hrvatskoj je omogućilo da iskoristi prednosti zajedničkog tržišta i potakne svoj gospodarski rast. Kako navode Kurečić i sur. (2021), članstvo u EU je dovelo do značajnog povećanja hrvatske vanjske trgovine, što je pozitivno utjecalo na hrvatsko gospodarstvo.

U nastavku će biti prikazana vanjska trgovina, vanjskotrgovinska politika te analiza trgovinskih pokazatelja Republike Hrvatske.

3.1. Vanjska trgovina Republike Hrvatske

Andrijanić (2005) naglašava da se u užem smislu vanjska trgovina odnosi isključivo na razmjenu robe koja prelazi državnu granicu. S druge strane, širi pojam vanjske trgovine obuhvaća i nevidljive elemente poput prometa kapitala, usluga i informacija.

Vanjska trgovina predstavlja kompleksnu mrežu međunarodnih ekonomskih odnosa koja uključuje usluge, kapital, ljude i informacije. Kako navode Andrijanić i sur. (2016), jačanje vanjskotrgovinske politike ključno je za gospodarski rast i razvoj svake zemlje. Otvorenost prema međunarodnoj trgovini potiče konkurenciju, inovacije i stvara nove poslovne mogućnosti. Važnost vanjske trgovine za gospodarstvo ovisi o njezinom stupnju razvoja, ekonomskoj politici i veličini domaćeg tržišta. Njezin utjecaj se može mjeriti po tome koliko

doprinosi opskrbi domaćeg tržišta, smanjuje troškove proizvodnje, povećava proizvodnju i koliki je njezin udio u ukupnom gospodarstvu.

Vanjska trgovina često pojačava postojeće nejednakosti između razvijenih i nerazvijenih zemalja. Razvijene zemlje mogu birati što će izvoziti i uvoziti, dok su nerazvijene zemlje često ograničene na izvoz sirovina po niskim cijenama. Ova situacija dovodi do toga da razvijene zemlje ostvaruju veće profite i ulažu u daljnji razvoj, dok nerazvijene zemlje zaostaju (Gašić i sur., 2012).

Dakle, vanjska trgovina je ključni pokretač gospodarskog razvoja svake zemlje. Kroz izvoz, zemlja prodaje višak svojih proizvoda na međunarodnom tržištu, stječući tako devize koje može koristiti za uvoz potrebnih dobara i usluga. Uvoz je važan pokretač gospodarskog rasta jer omogućuje pristup proizvodima koji se ne mogu proizvesti na domaćem tržištu ili su preskupi za proizvodnju. Izvoz i uvoz su međusobno povezani. Izvoz omogućuje financiranje uvoza, dok uvoz potiče proizvodnju roba za izvoz. Kako navode Lazibat i sur. (2004) "uvoz i izvoz su ovisni jedan o drugom".

Izvoz je ključan za hrvatsko gospodarstvo jer donosi brojne koristi poput (Gospodarska diplomacija, n.d.):

- Stvaranja novih radnih mjesta: Povećanjem izvoza rastu i potrebe za radnom snagom u proizvodnji i uslužnim djelatnostima vezanim uz izvoz.
- Otpornosti na ekonomske krize: Izvozno orijentirana gospodarstva su stabilnija i brže se oporavljaju od recesija.
- Povećanja ukupne potražnje: Kada raste izvoz, raste i ukupna potražnja za domaćim proizvodima, što potiče gospodarski rast.
- Smanjenja proračunskog deficita: Veći izvoz smanjuje potrebu za uvozom, čime se smanjuje i pritisak na državni proračun.
- Povećanja deviznih rezervi: Izvoz donosi devize koje jačaju stabilnost domaće valute i gospodarstva.
- Povećanja konkurentnosti: Izvozno orijentirane tvrtke su inovativnije i fleksibilnije, što im omogućuje održiv rast (Gospodarska diplomacija, n.d.).

Ukratko, izvoz je snažan pokretač hrvatskog gospodarstva, koji doprinosi stvaranju novih radnih mjesta, stabilnosti gospodarstva, povećanju životnog standarda i jačanju međunarodne pozicije Hrvatske.

Ulaskom u Europsku uniju 2013. godine, hrvatska se robna razmjena intenzivirala, prvenstveno zbog olakšanog pristupa jedinstvenom tržištu. Rast izvoza je bio ključni čimbenik oporavka nakon produljene recesije, obuhvaćao je širok spektar proizvoda i primarno je bio usmjeren na europsko tržište. Integracija Hrvatske u jedinstveno tržište Europske unije rezultirala je značajnim povećanjem trgovinske otvorenosti. Hrvatski izvoz je postao raznolikiji i usmjereniji na proizvode s visokom dodanom vrijednosti, što ukazuje na poboljšanje konkurentnosti hrvatskog gospodarstva na globalnom tržištu. Nadalje, izvoz je sve usklađeniji s europskom potražnjom, a jačanje unutarsektorske trgovine te smanjenje proizvodne i geografske koncentracije izvoza upućuju na povećanu otpornost izvoznog sektora. Unatoč ovim postignućima, Hrvatska, usprkos pozitivnoj dinamici nakon 2013. godine, i dalje zaostaje u pogledu obujma i strukture izvoza u usporedbi s ostalim zemljama Srednje i Istočne Europe (zemlje SIE). No, očito je da je izvozni sektor bio bolje pripremljen za suočavanje s izazovima pandemije COVID-19 u odnosu na prethodnu globalnu financijsku krizu (Lukinić Čardić i sur., 2021).

Pristupanjem Europskoj uniji, Hrvatska je značajno povećala svoju izvoznu aktivnost. Prema Globanu (2018.), to je prvenstveno posljedica lakšeg pristupa europskom tržištu, gospodarskog oporavka partnera te deprecijacije kune. Buturac i sur. (2019.) su dodatno pokazali kako je izvoz prerađivačke industrije postao konkurentniji, što se pripisuje većoj orijentaciji na dinamična tržišta i proizvode veće dodane vrijednosti.

Nadalje, pristupanjem Europskoj uniji, Hrvatska je ukinula carinske barijere u trgovini s drugim članicama, što je smanjilo troškove poslovanja i olakšalo pristup zajedničkom tržištu. Istodobno, preuzimanjem trgovinskih sporazuma EU-a s trećim zemljama, Hrvatska je promijenila okvir za svoju vanjsku trgovinu. Sporazumi o slobodnoj trgovini koje je Hrvatska imala s drugim zemljama, poput onih s CEFTA-om, su zamijenjeni novim aranžmanima koji su rezultat proširenja EU-a (Lukinić Čardić i sur., 2021).

Prema tradicionalnoj teoriji međunarodne trgovine, veća trgovinska otvorenost potiče učinkovitu alokaciju resursa i doprinosi bržem ekonomskom rastu (Boromisa i Mikić, 2003.). Ipak, povećana ovisnost o vanjskim tržištima izlaže gospodarstvo većim rizicima. S druge strane, mala otvorenost, osobito za male ekonomije, ograničava mogućnosti iskorištavanja prednosti ekonomije obujma i tehnološkog razvoja (Škuflić, 1999.). Najčešće se koriste omjeri izvoza, uvoza ili ukupne trgovine u odnosu na BDP kako bi se mjerila trgovinska otvorenost.

Istraživanje Lukinić Čardić i sur. (2021) pokazalo je kako je članstvo u Europskoj uniji imalo snažan pozitivan utjecaj na hrvatski izvoz. U razdoblju od 2013. do 2019. godine hrvatski izvoz je rastao brže nego u drugim sličnim zemljama, a hrvatski proizvodi su osvojili veći udio na svjetskom i europskom tržištu. Ovaj rast nije bio samo kvantitativan, već i kvalitativan. Hrvatski izvoz se sve više usmjeravao na proizvode s većom dodanom vrijednosti, poput medicinskih i farmaceutskih proizvoda. Time se povećala sofisticiranost hrvatske izvozne košare i usklađenost s potražnjom na europskom tržištu. Također, smanjila se ovisnost o pojedinim proizvodima i tržištima. Iako su rezultati istraživanja ohrabrujući, autori upozoravaju na nekoliko izazova. Hrvatska je i dalje manje otvorena za trgovinu u usporedbi s drugim zemljama u regiji, a njezin vanjskotrgovinski deficit je veliki. Također, iako se struktura izvoza poboljšala, hrvatski proizvodi još uvijek imaju manji udio proizvoda visoke dodane vrijednosti u usporedbi s drugim zemljama. Pandemija COVID-19 je predstavljala novi izazov za hrvatski izvoz, ali zahvaljujući pozitivnim trendovima prije pandemije, hrvatska ekonomija je bila otpornija na šokove.

3.2. Vanjskotrgovinska politika Republike Hrvatske

Osnovna podjela instrumenata trgovinske politike je na carinske i necarinske instrumente. Kad zemlje međusobno trguju, ponekad žele ograničiti količinu robe ili usluga koje se mogu uvesti ili izvesti. To se radi kako bi se zaštitila domaća proizvodnja. Postoje dva glavna načina za to:

1. Carine – plaća se na robu koja se uvozi. Kad je carina veća, roba postaje skuplja za kupce, pa se manje kupuje.

2. Nekarinske mjere: Ovo su drugačija ograničenja, poput ograničenja količine robe koja se može uvesti (kvote) ili ograničenja vezanih za valutu. Kako navode Babić i sur. (2008), necarinske mjere djeluju kroz mehanizme cijena (carine, prelevmani, avansi), kroz ograničenja količine (kvote, kontingenti) i kroz devizna ograničenja.

Dakle, kada se želi nešto zaštititi, može se odabrati između povećanja cijene robe (carinama) ili ograničavanja količine robe koja se može uvesti (necarinskim mjerama). Grgić i sur. (2008) napominju da se odabir često svodi na izbor između carina i nekih od necarinskih ograničenja. Ovakve mjere mogu utjecati na cijene proizvoda, na količinu proizvoda koja se proizvodi i na to koliko će se neka roba uvoziti ili izvoziti.

Slika 1 Instrumenti međunarodne trgovinske politike RH

Izvor: Jurčić, L.J.(2017). Međunarodna trgovinska politika, Ekonomski fakultet, Zagreb

Slika prikazuje različite instrumente koje vlade koriste kako bi utjecale na međunarodnu trgovinu. Ove mjere se često nazivaju trgovinska politika. Carine su porezi koji se plaćaju na uvoznu robu. Služe za povećanje cijene uvoznih proizvoda i tako štite domaće proizvođače. Uvozne kvote su ograničenja količine određene robe koja se smije uvesti u zemlju. Izvozne subvencije su novčana pomoć koju država daje domaćim proizvođačima kako bi mogli prodavati svoje proizvode na stranim tržištima po nižim cijenama. Pristojbe za carinjenje su dodatni troškove koji su povezani s uvozom robe, kao na primjer troškovi carinskog

postupka. Kontrola robe obuhvaća mjere koje reguliraju uvoz i izvoz određenih vrsta robe zbog na primjer zdravstvenih razloga. Potvrda o zemlji porijekla robe je važna zbog primjene carinskih stopa i drugih trgovinskih ograničenja. Devizna ograničenja odnose se na plaćanja u stranoj valuti. Porez na uvoz predstavlja dodatni porez koji se plaća na uvoznu robu.

Prilikom odabira trgovinske politike, države se suočavaju s izborom između pasivne i aktivne strategije. Pritom je važno ispuniti određene kriterije kako bi se opravdala zaštita domaćeg gospodarstva. Međutim, Grgić i sur. (2008) ističu da se ti kriteriji često zanemaruju u praksi. Kriteriji zaštite mogu se podijeliti na kvalitativne, kvantitativne, instrumentalne i vremenske. Kvalitativni kriterij određuje koje proizvode ili industrijske grane treba štititi, dok kvantitativni određuje koliko će ta zaštita biti jaka, odnosno koliko će se povećati cijena uvoznih proizvoda. Instrumentalni kriterij se odnosi na metode zaštite, dok vremenski kriterij određuje trajanje zaštitnih mjera.

Jurčić i sur. (2017) navode nekoliko ključnih argumenata kako za, tako i protiv ograničavanja slobodne trgovine. S jedne strane, zagovarajući slobodnu trgovinu, ističu potencijal za povećanje produktivnosti, ostvarivanje ekonomija obujma i poticanje tehnološkog napretka. Tvrde i da ograničenja mogu spriječiti pojedine interesne skupine da nepravedno utječu na ekonomsku politiku. S druge strane, protivnici slobodne trgovine ističu važnost zaštite domaće proizvodnje i radnih mjesta, posebno u razvoju novih industrija. Također upozoravaju na mogućnost prevelikog utjecaja stranih tržišta na domaće gospodarstvo i potrebu za zaštitom strateških industrija. Nadalje, navode da carine mogu biti korisne za prikupljanje državnih prihoda i za poticanje izvoza proizvoda koji su konkurentni na globalnom tržištu.

Kada je Hrvatska postala članica Europske unije (EU), morala je prihvatiti njena pravila o trgovini. To znači da više ne donosi sama svoje zakone o tome kako će trgovati s drugim zemljama, već se pridržava zajedničkih pravila koja su na snazi u cijeloj EU. Ova promjena se dogodila 1. srpnja 2013. godine, kada je Hrvatska službeno postala članica EU. Hrvatski put u Europsku uniju (EU) bio je obilježen značajnim promjenama u vanjskoj trgovini. Da bi se pripremila za članstvo u EU, otvorila je svoje tržište za strane proizvode, uskladila svoje zakone s europskim i postala je članica Svjetske trgovinske organizacije (WTO). Republika Hrvatska postala je članica WTO-a 2000., a što je bilo ključno za priključenje europskom i

globalnom tržištu. Da bi postala članica WTO-a, morala se dogovoriti s drugim zemljama članicama o uvjetima trgovanja, kao što su carine i usluge. Kao nova članica WTO-a, Hrvatska je aktivno sudjelovala u radu ove organizacije, posebno u zastupanju interesa novih članica. Članstvom u EU Republika Hrvatska započela je zastupati interese hrvatskog gospodarstva u osmišljavanju i provođenju Zajedničke trgovinske politike EU, te donošenju stajališta i odluka EU. Osim toga, Hrvatska se uključila i u rad drugih važnih međunarodnih organizacija, kao što su Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj (OECD) i različite agencije Ujedinjenih naroda. Tako zastupa interese hrvatskog gospodarstva i na globalnoj razini, sudjeluje u donošenju važnih odluka o svjetskoj trgovini i pomaže u oblikovanju globalne ekonomije (Turčić, 2015).

Dakle, članstvo u Europskoj uniji (EU) donijelo je Republici Hrvatskoj brojne prednosti, a jedna od najznačajnijih je pristupanje zajedničkoj trgovinskoj politici EU. Ova politika, utemeljena na članku 207. Ugovora o funkcioniranju EU, predstavlja jedinstven okvir za trgovinske odnose Unije sa svijetom. Zajednička trgovinska politika temelji se na nekoliko ključnih načela. Jedno od načela je jedinstveno tržište jer unutar EU-a ne postoje carinske barijere, što omogućuje slobodno kretanje usluga, roba, kapitala i ljudi. Potom zajednička carinska tarifa jer EU primjenjuje jedinstvenu carinsku tarifu na uvoz iz trećih zemalja. Jedno od ključnih načela su i trgovinski sporazumi jer EU pregovara i sklapa trgovinske sporazume s drugim zemljama i regionalnim blokovima, otvarajući nova tržišta za europske proizvode i usluge. Također, zaštita tržišta jer EU koristi različite instrumente za zaštitu svog tržišta od nelojalne konkurencije, kao što su antidamping mjere i zaštitne carine. Kao članica EU, Hrvatska sudjeluje u oblikovanju zajedničke trgovinske politike. Hrvatski predstavnici aktivno sudjeluju u radu različitih tijela EU, iznoseći stavove o trgovinskim pitanjima od interesa za Hrvatsku. Članstvo u EU donijelo je hrvatskom gospodarstvu brojne prednosti poput pristupa jedinstvenom tržištu, ukidanje carinskih prepreka, povećanu konkurentnost, strateške partnere i pomoć u financiranju. Naime, hrvatski poduzetnici imaju slobodan pristup tržištu od 500 milijuna potrošača. Ukidanje carina olakšalo je trgovinu i smanjilo troškove poslovanja. Konkurencija na jedinstvenom tržištu potiče hrvatske poduzetnike na povećanje kvalitete proizvoda i usluga. EU je sklopila brojne trgovinske sporazume s drugim zemljama i regijama, otvarajući nove mogućnosti za hrvatski izvoz. EU fondovi pružaju značajnu financijsku podršku hrvatskim poduzećima, posebno malim i srednjim poduzećima (Ministarstvo vanjskih i europskih poslova, n.d.).

Dakle, zajednička trgovinska politika EU predstavlja temelj za razvoj hrvatskog gospodarstva. Pristupanjem jedinstvenom tržištu i sudjelovanjem u oblikovanju zajedničke trgovinske politike, Hrvatska je otvorila nove mogućnosti za svoje poduzetnike i građane.

Hrvatska je u 2023. godini učvrstila svoj položaj stabilnog i privlačnog gospodarstva. Ulaskom u eurozonu i Schengenski prostor, zemlja je ojačala svoju gospodarsku integraciju u Europsku uniju, što je otvorilo nove mogućnosti za trgovinu i ulaganja. Hrvatska uživa visok kreditni rejting od vodećih agencija, što ukazuje na stabilnost gospodarstva i povjerenje investitora. Uz snažan sektor turizma, Hrvatska nudi brojne mogućnosti za ulaganja u IT, čistu energiju, farmaciju i zdravstvo. Vlada aktivno potiče ulaganja, posebno u obnovljive izvore energije i digitalnu transformaciju. Dobro razvijena infrastruktura, uključujući luke i prometne veze, olakšava poslovanje. Gestrateški položaj i povoljna klima čine Hrvatsku atraktivnom destinacijom za život i rad. Hrvatsko gospodarstvo je u 2023. godini raslo iznad prosjeka Europske unije, a očekuje se nastavak pozitivnog trenda i u narednim godinama. Sektor turizma, koji je jedan od najvažnijih pokretača gospodarstva, bilježi rekordne rezultate. Iako je inflacija predstavljala izazov, ona je pod kontrolom i očekuje se njezino daljnje smanjenje. Vlada je poduzela niz mjera kako bi ublažila posljedice energetske krize i podržala građane i poduzeća. Hrvatska je postala popularno odredište za digitalne nomade, koji mogu raditi iz Hrvatske do godinu dana bez plaćanja lokalnih poreza. Ovo je dodatno potaknulo razvoj digitalne ekonomije i privuklo nove talente u zemlju (US Department of State, 2024).

Dakle, Hrvatska se pozicionira kao sve atraktivnija destinacija za ulaganja. Stabilno gospodarstvo, povoljno okruženje za poslovanje i brojne mogućnosti za rast čine Hrvatsku privlačnom za domaće i strane investitore.

Hrvatska očekuje gotovo 30 milijardi dolara iz EU fondova do 2030. godine. Veliki dio tih sredstava, preko 10 milijardi dolara, dolazi iz Plana oporavka i otpornosti, koji će se usmjeriti na zelenu tranziciju i digitalizaciju. To zahtijeva povećana ulaganja u obnovljive izvore, energetska učinkovitost i digitalizaciju. Hrvatska također aktivno radi na pristupanju OECD-u, što bi dodatno unaprijedilo njezino gospodarstvo. Hrvatska nudi brojne investicijske prilike, posebno u rastućim sektorima poput turizma, IT-a i zelene energije. Iako su postignuti značajni napredci u poboljšanju poslovnog okruženja, izazovi poput birokracije i nedostatka

radne snage zahtijevaju daljnje reforme. Vlada je posvećena stvaranju povoljnog okruženja za investitore, ali je potrebno uložiti dodatne napore u rješavanje postojećih problema.

Hrvatska aktivno radi na stvaranju još povoljnijeg okruženja za poslovanje. U suradnji sa Svjetskom bankom i Europskom komisijom provode se brojni projekti usmjereni na digitalizaciju i modernizaciju administrativnih procesa, poboljšanje komunikacije s privatnim sektorom i ubrzanje velikih investicijskih projekata (US Department of State, 2024).

Zaključno se može reći da se Hrvatska pozicionira kao atraktivna destinacija za ulaganja, a poduzete reforme stvaraju sve bolje uvjete za poslovanje. Kroz suradnju s međunarodnim institucijama i kroz provedbu konkretnih mjera, Hrvatska nastavlja jačati svoju privlačnost za investitore.

3.3. Analiza trgovinskih pokazatelja Republike Hrvatske

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku Hrvatska vanjska trgovina u 2023. godini bilježi pad. Ukupni izvoz je smanjen za 5% u odnosu na prethodnu godinu, na 22,9 milijardi eura, dok je uvoz pao za 5,4% i iznosio je 39,6 milijardi eura. Time se deficit trgovinske bilance smanjio za 6% na 16,7 milijardi eura. Pokrivenost uvoza izvozom ostala je na razini od 58%. Prerađivačka industrija i dalje dominira hrvatskom vanjskom trgovinom, s udjelom od oko 85% u izvozu i 86% u uvozu. Iako je zabilježen rast u ovom sektoru, pad je zabilježen u sektorima rudarstva, poljoprivrede i energetike, što je utjecalo na ukupni pad izvoza. Najveći pad izvoza zabilježen je u sektorima rudarstva, poljoprivrede, šumarstva i energetike. Ovaj pad se pripisuje smanjenoj proizvodnji i potražnji na globalnom tržištu. S druge strane, pad ukupnog uvoza najviše je posljedica smanjenja uvoza energenata. Europska unija ostaje najvažniji trgovinski partner Hrvatske, s udjelom od 68% u ukupnom izvozu i 77% u ukupnom uvozu. Unutar EU, najvažniji partneri su Njemačka, Italija, Slovenija i Mađarska. Hrvatska vanjskotrgovinska razmjena u 2023. godini pokazala je mješovite rezultate. Iako je izvoz u Njemačku porastao za 2,3%, izvoz u Italiju je pao za 5,2%. Uvoz iz Njemačke je povećan za 8,3%, dok je uvoz iz Italije neznatno pao. Uvoz iz Slovenije je porastao za 0,9%. Robna razmjena s trećim zemljama, koja čini oko 32% ukupnog izvoza i 23% ukupnog uvoza, zabilježila je pad. Najveći pad izvoza u treće zemlje zabilježen je se Bosnom i Hercegovinom, koja je tradicionalno jedan od najvažnijih hrvatskih trgovinskih partnera izvan EU.

Nadalje, prema podacima Državnog zavoda za statistiku vanjska trgovina u 2022. bilježi rast, ali i povećanje deficita. Ukupni izvoz porastao je za 31,4%, dok je uvoz porastao za 48%, što je rezultiralo povećanjem deficita robne razmjene za 78%. Prerađivačka industrija predstavlja glavnog pokretača rasta kako u izvozu tako i u uvozu. Posebno su se istaknule proizvodnja koksa i rafiniranih naftnih proizvoda te proizvodnja prehrambenih proizvoda. Europska unija ostaje najvažniji trgovinski partner Hrvatske, s udjelom od oko 69% u ukupnom izvozu i 71% u ukupnom uvozu. Najveći trgovinski partneri unutar EU su Italija, Slovenija, Njemačka i Mađarska. Robna razmjena s trećim zemljama je također porasla, ali ne u istoj mjeri kao razmjena s EU. Najveći vanjskotrgovinski partneri izvan EU su Bosna i Hercegovina, SAD i Srbija.

Nastavno, sukladno podacima Državnog zavoda za statistiku, vanjska trgovina u 2021. bilježi rast. Ukupni izvoz je porastao za 29%, a uvoz za 24%. Iako je deficit trgovinske bilance porastao za 16%, pokrivenost uvoza izvozom se povećala. Prerađivačka industrija je i dalje glavni pokretač rasta hrvatske vanjske trgovine. Posebno su se istaknule proizvodnja rafiniranih naftnih proizvoda i električne opreme. Europska unija ostaje najvažniji trgovinski partner Hrvatske, s udjelom od oko 70% u ukupnom izvozu i 77% u ukupnom uvozu. Najveći trgovinski partneri unutar EU su Njemačka, Italija i Slovenija. Robna razmjena s trećim zemljama je također porasla, a najveći vanjskotrgovinski partneri izvan EU su Bosna i Hercegovina, SAD i Srbija.

Nadalje, u 2020. godini hrvatska vanjska trgovina zabilježila je blagi pad. Iako je izvoz ostao gotovo na istoj razini kao i prethodne godine, uvoz je smanjen za 6,9%. To je dovelo do smanjenja deficita trgovinske bilance za 17%. Prerađivačka industrija, koja dominira hrvatskom vanjskom trgovinom, zabilježila je pad izvoza od oko 5%. Smanjenje je zabilježeno i u uvozu, ali u manjem postotku. Europska unija ostaje najvažniji trgovinski partner Hrvatske, s udjelom od oko 70% u ukupnom izvozu i 80% u ukupnom uvozu. Njemačka, Italija i Slovenija su i dalje najveći trgovinski partneri unutar EU. Robna razmjena s trećim zemljama je također smanjena, ali u manjoj mjeri nego razmjena s EU. Bosna i Hercegovina i Srbija ostaju najvažniji trgovinski partneri izvan EU. Međutim, ovdje valja istaknuti da je u 2020. godini hrvatska vanjska trgovina bila pod utjecajem globalne pandemije COVID-19 što je uzrok smanjenja izvoza i uvoza.

Hrvatska vanjska trgovina u 2019. godini nastavila je rasti. Ukupni izvoz i uvoz su porasli za oko 5%, dok je vanjskotrgovinski deficit porastao za 6%. Prerađivačka industrija je i dalje glavni pokretač rasta hrvatske vanjske trgovine. Posebno su se istaknule proizvodnja motornih vozila i ostalih prijevoznih sredstava. Europska unija ostaje najvažniji trgovinski partner Hrvatske, s udjelom od oko 68% u ukupnom izvozu i 80% u ukupnom uvozu. Njemačka, Italija i Slovenija su i dalje najveći trgovinski partneri unutar EU. Robna razmjena s trećim zemljama je također porasla, a najveći vanjskotrgovinski partneri izvan EU su Bosna i Hercegovina i Srbija.

S obzirom na naprijed sve navedeno, u nastavku su navedeni podaci prikazani u Tablici radi bolje preglednosti.

Tablica 2: Trgovinski pokazatelji RH za razdoblje od 2019. do 2023. godine

Godina	Ukupni izvoz (EUR)	Ukupni uvoz (EUR)	Saldo trgovinske bilance mil. EUR	Pokriv enost uvozom izvozom (%)	Najveći izvozni partneri	Najveći uvozni partneri	Najvažniji sektor izvoza	Najvažniji sektor uvoza	Rast izvoza u odnosu na prethodnu godinu	Rast uvoza u odnosu na prethodnu godinu
2019	113.000.000	185.000.000	-72.000.000	61%	Njemačka, Italija, Slovenija	Njemačka, Italija, Slovenija	Prerađivačka industrija, strojevi i prijevozna sredstva	Prerađivačka industrija, strojevi i prijevozna sredstva	5%	5%
2020	112.300.000	172.000.000	-60.000.000	65%	Njemačka, Italija, Slovenija	Njemačka, Italija, Slovenija	Prerađivačka industrija, strojevi i prijevozna sredstva	Prerađivačka industrija, strojevi i prijevozna sredstva	-0.70%	-6.90%
2021	144.300.000	214.000.000	-70.000.000	67.40%	Njemačka, Italija, Slovenija	Njemačka, Italija, Slovenija	Prerađivačka industrija, strojevi i prijevozna sredstva	Prerađivačka industrija, strojevi i prijevozna sredstva	29%	24%
2022	182.000.000	315.400.000	-134.000.000	58%	Njemačka, Italija, Slovenija	Njemačka, Italija, Slovenija	Prerađivačka industrija, strojevi i prijevozna sredstva	Prerađivačka industrija, strojevi i prijevozna sredstva	31.40%	48%
2023	22.900.000	39.600.000	-16.700.000	58%	Njemačka, Italija, Slovenija, Mađarska	Njemačka, Italija, Slovenija	Prerađivačka industrija, strojevi i prijevozna sredstva	Prerađivačka industrija, strojevi i prijevozna sredstva	-5%	-5.40%

Izvor: izrada autora prema Ministarstvo vanjskih i europskih poslova. O hrvatskom izvozu [e-publikacija]

Dakle, iz Tablice je vidljivo da je u većini godina saldo trgovinske bilance negativan. Tome može biti razlog što Hrvatska više robe uvozi nego što izvozi. Prerađivačka industrija je najvažniji sektor kako u izvozu tako i u uvozu što znači da veliki dio hrvatske proizvodnje i potrošnje dolazi iz ovog sektora. Njemačka, Italija i Slovenija su najvažniji trgovinski partneri Hrvatske. Nadalje, iz Tablice je vidljivo da je 2019. i 2020. godine, a što je razdoblje prije pandemije COVID-19, Hrvatska imala relativno stabilan rast izvoza i uvoza, ali s negativnim saldonom trgovinske bilance. Nakon pada koji je uzrokovan pandemijom, u 2021. godini vidljiv je rast izvoza i uvoza, a što pokazuje da se gospodarstvo oporavlja. U 2022. godini nastavlja se trend rasta, ali s negativnim saldonom trgovinske bilance što može biti posljedica rasta cijene energenata. U 2023. godini vidljiv je pad izvoza i uvoza u odnosu na 2022. godini što može biti posljedica globalne ekonomske situacije.

4. ANALIZA UČINAKA IZRAVNIH STRANIH ULAGANJA NA TRGOVINSKI POLOŽAJ REPUBLIKE HRVATSKE

4.1. Metodologija i ciljevi istraživanja

Metodologija istraživanja uključuje korištenje sekundarnih podataka koji su prikupljeni iz izvještaja Ministarstva financija, Hrvatske narodne banke, Državnog zavoda za statistiku i Ministarstva gospodarstva. Cilj je istražiti učinak izravnih stranih ulaganja na trgovinski položaj Republike Hrvatske.

4.2. Diskusija rezultata istraživanja

Hrvatska je moderna, dinamična ekonomija s izvrsnim uvjetima za poslovanje. Odlična infrastruktura, konkurentna radna snaga i podrška inovacijama čine Hrvatsku privlačnom destinacijom za ulaganja. Multinacionalne kompanije poput IBM-a i Microsofta već su prepoznale naše prednosti. Uz podršku EU-a i stabilno poslovno okruženje, Hrvatska je idealno mjesto za rast i razvoj.

Tablica 3: Makroekonomski pokazatelji RH

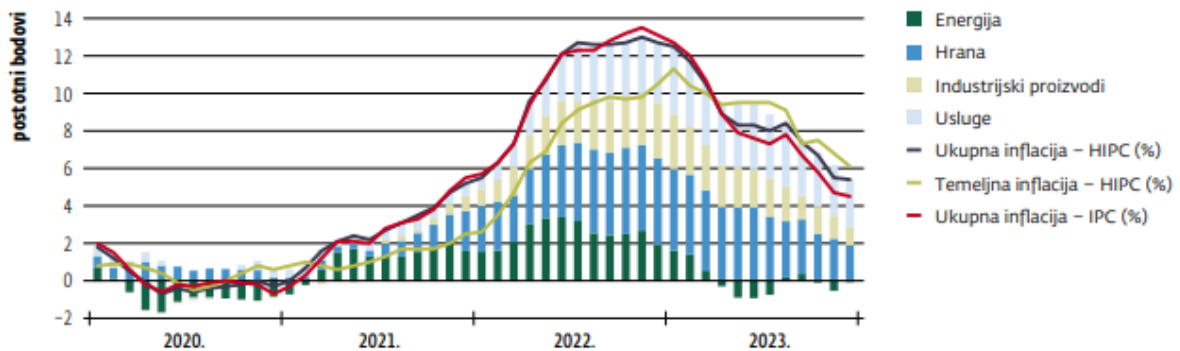
INDIKATOR	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
BDP po stanovniku (EUR)	10 461	10 526	10 539	10 904	11 365	12 088	12 814	13 594	12 593	15 171	17 732	19 847
BDP – godišnja stopa promjene (u %)	-2,3	-0,4	-0,4	2,5	3,6	3,4	3,0	3,4	-8,5	13,0	7,0	3,1
Stopa nezaposlenosti (ILO, %)	15,9	17,3	17,3	16,2	13,1	11,2	8,4	6,6	7,5	7,6	7,0	6,1
Inflacija – godišnja stopa(%)	3,4	2,2	-0,2	-0,5	-1,1	1,1	1,5	0,8	0,1	2,6	10,8	8,4
Izvoz robe i usluga (% udio u BDP-u)	39,0	39,5	42,1	45,2	46,9	49,6	50,1	51,3	41,4	49,9	59,2	54,3
Bruto plaća (EUR)	1 045	1 054	1 056	1 069	1 029	1 069	1 121	1 163	1 223	1 274	1 380	1 584

Izvor: Ministarstvo gospodarstva (n.d.).

Tablica prikazuje ključne makroekonomske pokazatelje Hrvatske u razdoblju od 2012. do 2023. godine. Ovi pokazatelji uključuju BDP po stanovniku (mjeri prosječni standard života), stopu nezaposlenosti (mjeri udio nezaposlenih u radnoj snazi), inflaciju (mjeri promjenu opće razine cijena), izvoz robe i usluga (mjeri vrijednost izvezene robe i usluga), te bruto plaće (mjeri prosječnu plaću zaposlenih). BDP po stanovniku je postupno rastao tijekom analiziranog razdoblja, što ukazuje na poboljšanje životnog standarda. Stopa nezaposlenosti je općenito opadala, iako je došlo do kratkotrajnih porasta u određenim godinama. Inflacija je bila relativno niska u većini godina, što je pozitivno za stabilnost cijena. Izvoz robe i usluga kao udio u BDP-u je postupno rastao, što ukazuje na povećanu orijentaciju prema vanjskim tržištima. Bruto plaće su postupno rastle, što ukazuje na povećanje standarda života zaposlenih. Godina 2020. je obilježena značajnim padom BDP-a i porastom nezaposlenosti, što je vjerojatno posljedica pandemije COVID-19. Nakon krize, hrvatska ekonomija se oporavila, s pozitivnim stopama rasta BDP-a i smanjenjem nezaposlenosti. Povećanje izvoza

i bruto plaća su pozitivni pokazatelji koji ukazuju na poboljšanje konkurentnosti hrvatske ekonomije i povećanje standarda života.

Graf 3: Pokazatelji inflacije u Hrvatskoj

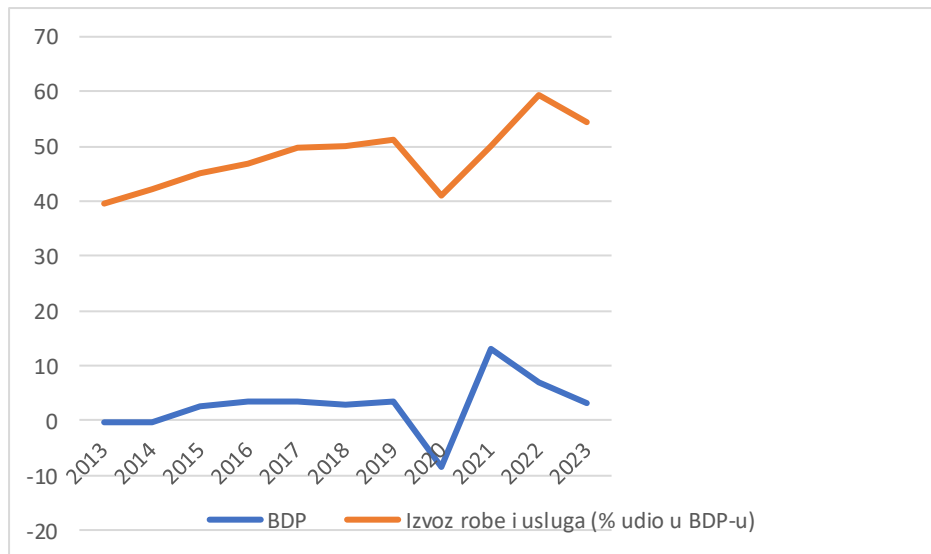
Izvor: HNB. Godišnje izvješće za 2023.

Graf prikazuje kretanje inflacije u Hrvatskoj u razdoblju od 2020. do 2023. godine. Iz grafa je vidljivo kako je inflacija u 2020. godini bila niska, čak i negativna u nekim mjesecima. Međutim, od početka 2021. godine počinje postupno rasti, a najveći skok vidljiv je u 2022. godini. Nakon toga, inflacija počinje polako opadati, ali još uvijek ostaje iznad razina iz 2020. godine. Graf prikazuje inflaciju za različite komponente potrošačke košarice: energija (cijene energije su najviše porasle u 2022. godini, što je značajno utjecalo na ukupnu inflaciju. Nakon toga, cijene energije su se stabilizirale i počele lagano opadati); hrana (cijene hrane su također značajno porasle u 2022. godini, ali ne toliko kao cijene energije. Rast cijena hrane je nastavljen i u 2023. godini, iako ne tako brzo kao 2022. godine); industrijski proizvodi (cijene industrijskih proizvoda su također rasle, ali ne tako brzo kao cijene energije i hrane); usluge (cijene usluga su također rasle, ali ne tako brzo kao cijene energije, hrane i industrijskih proizvoda). Graf pokazuje da je Hrvatska, kao i mnoge druge zemlje, doživjela značajan porast inflacije u posljednje vrijeme. Glavni pokretači inflacije bili su rast cijena energije i hrane. Iako se inflacija počela smirivati, još uvijek je iznad razina iz 2020. godine.

Naime, visoka inflacija dovodi do povećanja troškova proizvodnje za domaće tvrtke, uključujući i one u kojima su uložena strana sredstva. To može smanjiti njihovu konkurentnost na međunarodnom tržištu i dovesti do pada izvoza. Također, visoka inflacija smanjuje kupovnu moć potrošača, što može dovesti do smanjenja domaće potražnje za

proizvodima i uslugama. To može potaknuti tvrtke da se više usredotoče na izvoz kako bi održale profitabilnost. Visoka i nestabilna inflacija stvara neizvjesnost za investitore, što može odvratiti nova strana ulaganja. Centralne banke često podižu kamatne stope kako bi suzbile inflaciju. Povećanje kamatnih stopa može povećati troškove zaduživanja za tvrtke, što može negativno utjecati na njihovu investicijsku aktivnost.

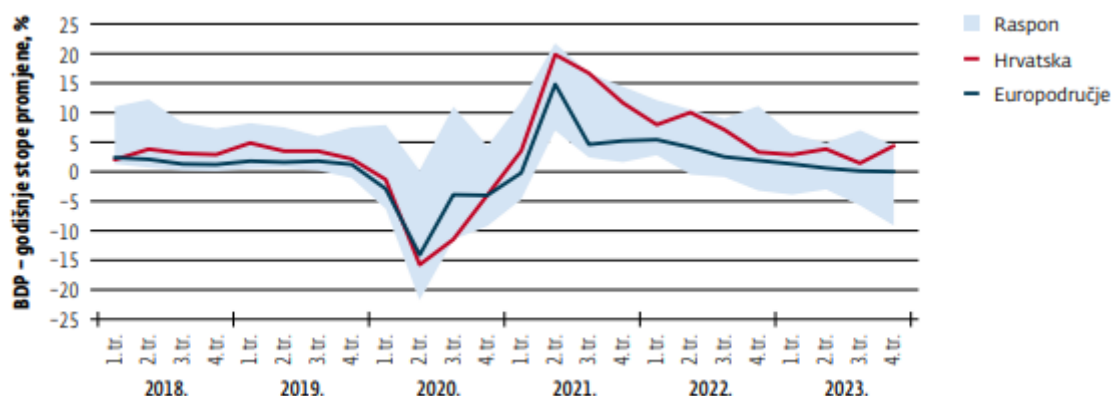
Graf 4: Dinamika rasta BDP-a s dinamikom rasta izvoza

Izvor: izrada autora prema Državni zavod za statistiku

Graf prikazuje usporedbu dinamike rasta BDP-a s dinamikom rasta izvoza. Narančasta linija predstavlja udio izvoza u BDP-u. Vidljiv je stabilan rast ovog udjela do 2018. godine, nakon čega slijedi blagi pad, a potom ponovni rast. To ukazuje da je izvoz sve više doprinio hrvatskom BDP-u, ali je došlo do kratkotrajnog prekida tog trenda. Plava linija predstavlja BDP. Ovdje je vidljiv pad u 2019. godini, nakon čega slijedi nagli porast u 2021. godini. Ovaj pad bi mogao biti povezan s globalnim ekonomskim šokovima. Izravne strane investicije često dovode do povećanja proizvodnje za izvoz, što bi se trebalo odraziti na rast udjela izvoza u BDP-u. Međutim, iz grafa vidimo da je došlo do kratkotrajnog pada, što bi moglo ukazivati na to da su drugi čimbenici imali veći utjecaj u tom razdoblju. Pad BDP-a u 2019. godini bi mogao biti povezan s usporavanjem globalne ekonomije ili nekim drugim faktorima koji su utjecali na priljev stranih investicija.

Graf 5: Kretanje gospodarske aktivnosti u Hrvatskoj i europodručju

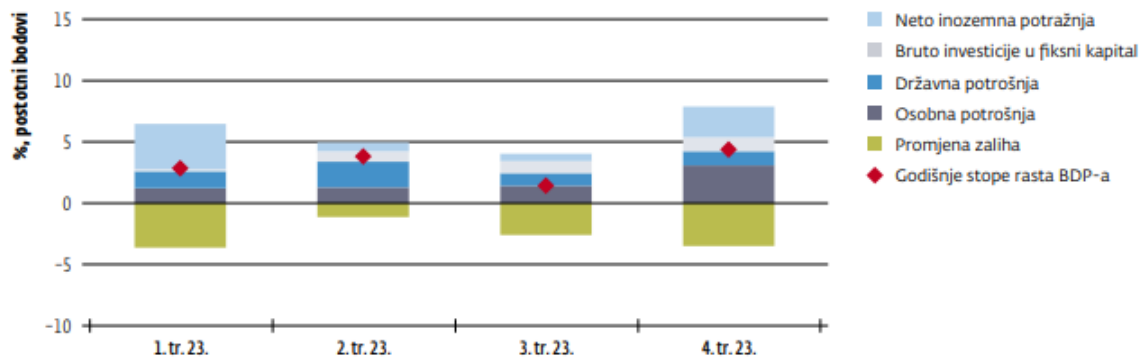

Izvor: HNB. Godišnje izvješće za 2023.

Graf prikazuje godišnje stope promjene BDP-a u Hrvatskoj i europodručju u periodu od 2018. do 2023. godine. Plava linija predstavlja raspon stopa promjene BDP-a, dok crvena linija prikazuje kretanje BDP-a u Hrvatskoj, a tamnoplava linija u europodručju. Obje ekonomije, i hrvatska i europodručja, doživjele su značajan pad BDP-a u 2020. godini, što je posljedica pandemije COVID-19 i uvedenih mjera ograničavanja. Nakon pada u 2020. godini, obje ekonomije su se oporavile, s pozitivnim stopama rasta BDP-a. Međutim, stope rasta su bile neujednačene i podložne utjecaju različitih faktora. Hrvatska je u nekim periodima pokazala snažniji rast BDP-a u odnosu na europodručje, dok je u drugim periodima bila usporenija.

Kretanje BDP-a ima direktan utjecaj na izravna strana ulaganja i trgovinski položaj Hrvatske. Kada gospodarstvo raste, to signalizira investitorima da je riječ o atraktivnom tržištu s potencijalom za profit. Stoga, pozitivne stope rasta BDP-a u Hrvatskoj mogu privući veća izravna strana ulaganja. Suprotno tome, negativne stope rasta BDP-a mogu odvratiti investitore zbog povećane neizvjesnosti i smanjenja potražnje. Rast BDP-a može dovesti do povećanja domaće potražnje, što može potaknuti uvoz. S druge strane, ako se rast BDP-a temelji na izvozu, to može dovesti do poboljšanja trgovinskog salda. Dakle, kretanje BDP-a je ključni pokazatelj gospodarske aktivnosti i ima značajan utjecaj na privlačenje izravnih stranih ulaganja i trgovinski položaj Hrvatske. Stabilniji i brži rast BDP-a obično dovodi do većeg interesa investitora.

Graf 6: Doprinosi promjeni realne gospodarske aktivnosti

Izvor: HNB. Godišnje izvješće za 2023.

Graf prikazuje doprinose različitih komponenti BDP-a njegovoj godišnjoj stopi rasta u četiri tromjesečja 2023. godine. Svaka komponenta predstavljena je kao stupac, a njihov zbroj čini ukupnu stopu rasta BDP-a (prikazana crvenim kockicama). Dinamika ovih komponenti ima direktan utjecaj na privlačnost Hrvatske za izravna strana ulaganja i na njezin trgovinski položaj: Neto inozemna potražnja može imati pozitivan doprinos što znači da snažan izvoz privlači strane investitore koji vide potencijalan rast na hrvatskom tržištu, dok negativan doprinos može ukazivati na slabu konkurentnost domaće proizvodnje i zbog toga odvratiti investitore. Nadalje, bruto investicije u fiksni kapital imaju pozitivan doprinos jer visoke investicije ukazuju na povjerenje u budućnost hrvatske ekonomije i mogu privući dodatna ulaganja. Državna potrošnja također ima pozitivan doprinos jer ulaganja u infrastrukturu i javne usluge mogu poboljšati poslovno okruženje i privući investitore. Rast osobne potrošnje ukazuje na povećanu kupovnu moć i može potaknuti investicije u potrošačke sektore. Međutim, velike promjene zaliha mogu ukazivati na nestabilnost proizvodnje i utjecati na odluke investitora. Analiza ovih komponenti omogućuje nam da dobijemo detaljniju sliku o tome što pokreće rast hrvatske ekonomije i kako se taj rast odražava na privlačnost za strane investitore.

Tablica 4: Izravna ulaganja, Imovina, u milijunima eura

Godina	VLASNIČKA ULAGANJA			ZADRŽANA DOBIT ¹⁾	DUŽNIČKI INSTRUMENTI		
	U poduzeće izravnog ulaganja	U izravnog ulagača (obrnuto ulaganje)	Između horizontalno povezanih poduzeća		U poduzeće izravnog ulaganja	U izravnog ulagača (obrnuto ulaganje)	Između horizontalno povezanih poduzeća
2013.	56,0	0,0	6,4	-163,5	1,3	30,5	59,9
2014.	1.564,2	0,0	-0,4	-212,5	167,3	33,2	66,9
2015.	391,2	0,0	2,4	-446,1	114,9	-32,3	-208,7
2016.	111,2	0,0	-192,7	-1.572,6	54,6	49,7	-89,1
2017.	387,7	0,0	-0,7	-1.250,2	101,6	-16,7	95,6
2018.	108,6	0,0	-0,5	27,6	-23,2	70,0	57,7
2019.	101,8	0,0	-0,7	68,6	-185,3	-15,8	101,7
2020.	14,6	0,0	0,4	191,4	56,0	110,2	-0,1
2021.	-82,2	0,0	1,5	79,5	773,3	185,3	-15,7
2022.	-68,6	0,0	2,7	175,1	-197,0	5,4	-159,6
2023.	602,3	0,0	1,2	347,5	-171,7	26,7	455,3

Izvor: HNB (2024.)

Tablica prikazuje podatke o izravnim ulaganjima u Hrvatsku tijekom određenog vremenskog razdoblja, izražene u milijunima eura. Podaci su raščlanjeni prema različitim kategorijama, kao što su vlasnička ulaganja, zadržana dobit i dužnički instrumenti. Izravna strana ulaganja imaju značajan utjecaj na trgovinski položaj Hrvatske na nekoliko načina: povećanje izvoza, stvaranje novih radnih mjesta, povećanje produktivnosti. Naime, strane tvrtke koje posluju u Hrvatskoj često izvoze svoje proizvode ili usluge na strana tržišta, što povećava ukupni izvoz Hrvatske. Izravna strana ulaganja često dovode do stvaranja novih radnih mjesta, što može povećati dohodak stanovništva i potaknuti domaću potrošnju, uključujući i uvoz. Strane tvrtke često imaju veću produktivnost od domaćih, što može povećati ukupnu produktivnost hrvatske ekonomije i poboljšati njezinu konkurentnost. Ako tablica pokazuje pozitivne stope rasta izravnih ulaganja, to znači da strani investitori imaju povjerenje u hrvatsku ekonomiju i da su spremni ulagati u nju. To može imati pozitivan utjecaj na trgovinski položaj Hrvatske. Negativne stope rasta ukazuju na to da strani investitori izvlače novac iz Hrvatske, što može imati negativan utjecaj na trgovinski položaj.

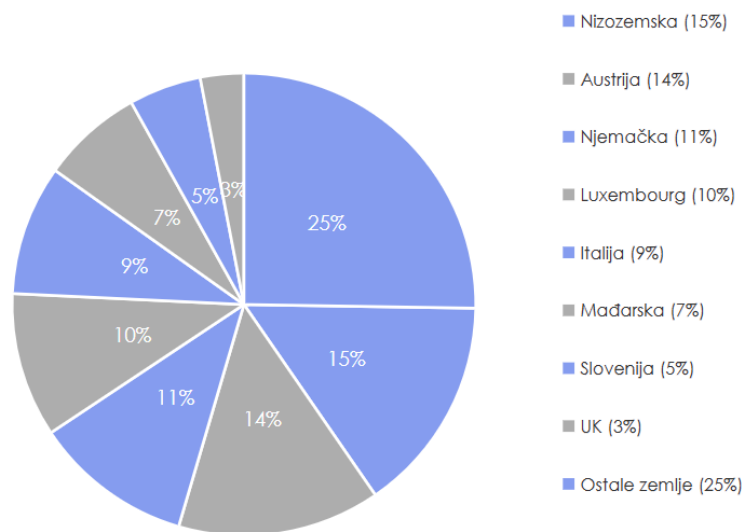
Tablica 5: Izravna ulaganja po zemljama u milijunima eura

Zemlja	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.
BOSNA I HERCEGOVINA	28,0	51,7	284,6	51,3	31,6	84,6	50,7	114,9	-70,2	53,5	112,8
SLOVENIJA	86,0	354,7	151,4	-58,0	82,9	104,8	-5,9	91,5	598,1	-109,4	-80,0
KAJMANSKI OTOCI	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1.295,2	0,0	0,0
SRBIJA	-6,3	32,5	52,3	-13,7	36,3	45,1	33,0	71,5	-95,2	42,4	25,5
ITALIJA	-6,3	-6,0	1,1	0,4	-0,6	-1,8	19,2	8,4	-11,6	-0,8	615,7
POLJSKA	-34,4	10,0	2,6	22,1	19,2	15,4	11,6	-29,1	7,8	10,5	14,4
CRNA GORA	5,7	4,9	8,0	8,1	153,8	22,8	21,8	-10,0	8,3	14,1	17,6
NJEMAČKA	2,9	4,0	-2,3	2,3	4,5	-5,6	61,8	30,0	-85,6	15,2	151,4
AUSTRIJA	20,2	-0,8	-30,9	-0,2	7,1	21,5	11,6	17,5	51,0	-31,3	103,6
ŠVICARSKA	62,8	56,0	-185,0	-11,9	-11,7	-13,2	-49,6	17,5	63,1	-4,2	106,3
FRANCUSKA	-0,8	-0,2	-1,8	0,7	2,2	-1,6	0,3	0,8	108,2	-4,1	35,8
RUSIJA	4,5	-0,6	6,8	0,7	-3,0	0,2	6,2	-5,6	10,6	0,8	3,7
MAKEDONIJA	-4,9	7,8	-1,2	1,2	13,1	5,3	3,3	0,9	5,0	1,3	1,7
RUMUNJSKA	3,5	-21,6	-0,3	-0,4	6,7	20,8	33,1	0,7	3,0	16,7	34,0
MALTA	13,9	7,3	37,6	22,4	1,2	0,0	4,5	0,1	2,6	0,0	0,8
MARŠALOV I OTOCI	-11,4	-115,1	-90,7	-7,9	34,8	13,2	75,0	-48,2	107,0	-89,3	94,7
TURSKA	-0,2	0,6	2,6	-0,2	-0,1	0,2	3,5	34,9	2,4	3,3	3,7
DANSKA	5,8	9,1	6,7	7,6	6,8	4,7	-12,9	2,7	-3,3	-4,7	18,7
SAD	-7,4	-1,4	-0,6	-0,6	0,0	5,0	-0,1	51,9	-0,3	12,1	-43,0
MAĐARSKA	6,6	7,1	-179,2	1,3	0,0	4,8	2,5	-2,0	-6,6	0,9	0,5
LIHTENŠTAJN	10,4	2,8	-2,1	0,3	2,5	3,7	4,7	3,8	3,2	5,8	-0,9
SLOVAČKA	14,0	0,9	0,1	-0,4	0,8	-0,6	-0,4	0,9	0,7	2,3	4,4
SRBIJA	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
LIBERIJA	1,0	48,2	-67,9	-16,3	17,4	-40,7	-25,5	28,3	9,2	-12,5	-12,8
SVETI VINCENT I GRENADINI	-1,2	-6,9	3,5	1,0	-3,6	0,8	0,6	-1,5	-5,5	0,0	0,0
PANAMA	0,0	9,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
ČEŠKA	-1,2	-4,0	-1,0	2,6	1,8	4,6	1,5	1,1	2,6	0,0	1,7
LUKSEMBURG	-40,4	2,0	1,3	-1,7	-2,1	1,7	20,7	1,5	2,5	-17,2	12,4
BRITANSKI DJEVIČANSKI OTOCI	-1,3	-0,5	0,3	-3,7	-0,3	-0,4	-0,2	0,0	-0,1	-0,1	0,0
BELGIJA	6,7	-5,3	-1,7	4,5	-1,0	4,1	1,7	-6,6	-0,9	0,0	0,0
ŠPANJOLSKA	3,7	0,0	-3,0	-0,7	0,0	-0,7	0,0	2,8	0,2	-1,3	19,9
ANTIGVA I BARBUDA	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
BJELORUSIJA	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	17,7	0,4	0,1	0,2	-0,1	-0,4
ŠVEDSKA	-0,3	0,0	-0,2	3,3	9,9	2,5	-15,0	8,1	1,1	15,0	-7,8
CIPAR	0,0	0,0	-0,1	-0,5	-0,1	10,1	0,5	-0,4	-0,9	0,3	0,6
IRSKA	-0,4	-0,5	0,0	0,1	0,0	5,8	-1,6	-0,4	-6,2	-31,2	40,7
BAHREIN	2,2	-0,6	0,1	0,0	79,3	-68,6	-1,5	-1,1	-3,1	-1,9	-5,7
UKRAJINA	-1,6	6,3	-0,7	-3,8	-2,2	-7,8	-0,9	-0,1	0,5	1,7	9,1
NIGER	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	5,6	4,4	-11,1	0,0
NORVEŠKA	9,3	-0,8	2,6	-4,0	-6,0	3,4	5,5	-9,1	12,2	-6,5	-3,9
EKVATORSKA GVINEJA	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
ANGOLA	0,0	-6,5	-8,3	-10,2	-4,6	5,1	-9,4	18,0	8,7	-8,8	-0,4
KATAR	-21,9	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
BAHAMI	-0,1	-43,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
ALBANIJA	-5,9	-4,9	-3,0	-0,5	-8,1	3,3	-3,7	-14,7	1,9	-0,6	1,0
EGIPAT	17,9	-31,8	1,7	-0,7	-28,2	-6,4	15,2	-22,2	-17,2	-12,7	6,1
LIBIJA	-18,6	-15,5	-25,5	-9,1	-7,3	-9,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
NIZOZEMSKA	39,7	1.456,9	-120,2	-1.637,6	-1.157,8	-13,2	-96,6	-53,0	69,9	-30,8	-4,3
SIRIJA	-199,4	-209,6	-59,8	-2,3	2,7	-0,4	-0,4	1,7	-1,3	-37,9	0,7
VELIKA BRITANIJA	0,0	-0,2	0,3	-10,2	-8,5	3,0	-12,6	-36,1	-1.447,6	-9,1	24,7
Ostale zemlje ²⁾	-1,8	-4,2	2,3	2,2	-6,4	-9,3	5,5	3,5	6,4	0,9	5,1
Nepoznato ³⁾	11,8	26,9	40,9	23,3	54,1	5,3	-87,6	94,0	310,9	-13,4	-46,8
UKUPNO	-9,4	1.618,8	-178,6	-1.638,9	-682,7	240,2	70,4	372,6	941,7	-242,0	1.261,2

Izvor: HNB (2024.)

Tablica prikazuje vrijednost izravnih stranih ulaganja u Hrvatsku po pojedinim zemljama u milijunima eura za određeno razdoblje. Iz tablice se može pretpostaviti da je u 2023. godini bio veći broj inozemnih ulaganja. Na primjer, moguće je da su neki veliki investitori iz određenih zemalja realizirali projekte u Hrvatskoj što je povećalo ukupnu vrijednost ulaganja u odnosu na prethodne godine. Ako gledamo 2016. godinu vidljivo je da je prikazan najmanji zbroj ulaganja što može biti posljedica manjih novih ulaganja u odnosu na druge godine.

Graf 7: Izravna ulaganja po zemljama

Izvor: Ministarstvo gospodarstva (2024.)

Iz grafa je vidljivo da je Nizozemska najveći pojedinačni investitor u Hrvatsku s udjelom od 15% u ukupnim izravnim stranim ulaganjima. To ukazuje na snažnu ekonomsku povezanost između dvije zemlje, vjerojatno potaknutu nizom čimbenika kao što su relativna geografska blizina i slične gospodarske strukture. Nadalje, slijede Austrija (14%), Njemačka (11%) i Slovenija (5%) koje su također značajni investitori. Geografska blizina i slične kulture često potiču veće razine ekonomske suradnje i ulaganja među susjednim zemljama. Luksemburg ima udio u ukupnim ulaganjima (10%). Ostali europski investitori, Italija (9%), Mađarska (7%) i Ujedinjeno Kraljevstvo (3%), također su među najvećim investitorima u Hrvatsku. Nadalje, čak 25% ukupnih ulaganja došlo je iz "ostalnih zemalja" što može ukazivati na diversificiranost izvora ulaganja i prisutnost investitora iz različitih dijelova svijeta. Dakle,

graf jasno pokazuje da su Nizozemska, Austrija i Njemačka najvažniji izvori izravnih stranih ulaganja u Hrvatsku.

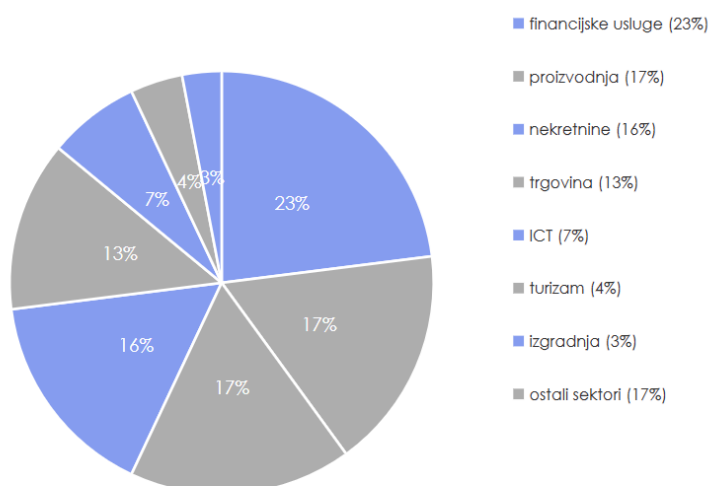
Tablica 6: Izravna ulaganja po djelatnostima, u milijunima EUR-a

NKD	Djelatnost	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.
46	Trgovna na veliko, osim trgovine motornim vozilima i motociklima	71,0	84,3	9,7	61,5	67,8	72,7	47,0	78,5	137,5	55,5	158,3
64	Financijske uslužne djelatnosti, osim osiguranja i mirovinskih fondova	-92,6	323,2	580,2	-94,0	269,2	65,0	18,5	111,7	268,5	-72,6	-84,8
21	Proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda i farmaceutskih pripravaka	23,6	53,9	-195,7	-188,7	17,5	2,1	3,5	-4,1	26,7	-52,1	792,1
10	Proizvodnja prehrambenih proizvoda	182,4	12,0	80,2	25,0	21,2	14,3	13,4	28,8	30,7	29,9	33,0
50	Vodeni prijevoz	3,3	-106,4	-21,0	7,0	70,2	-26,9	54,5	-14,1	110,6	-7,4	98,7
23	Proizvodnja ostalih nemetalnih mineralnih proizvoda	17,9	25,9	16,5	-12,1	8,7	39,3	-25,4	22,3	-10,0	10,7	48,7
28	Proizvodnja strojeva i uređaja, d. n.	-1,9	-3,3	1,0	-0,4	-1,8	12,2	56,8	42,1	-109,0	34,2	134,7
55	Smještaj	1,8	4,4	24,4	62,4	15,7	15,5	20,9	-29,1	13,2	18,2	28,2
29	Proizvodnja motornih vozila, prikolica i poluprikolica	7,8	-4,6	-1,0	-0,1	-1,1	9,1	4,7	-2,1	104,0	-2,0	10,4
41	Gradnja zgrada	4,8	5,7	2,6	0,1	8,9	-14,2	9,2	-0,3	17,2	7,8	17,0
11	Proizvodnja pića	2,6	2,7	8,2	10,9	28,8	16,7	-2,7	9,2	4,2	8,8	17,1
65	Osiguranje, reosiguranje i mirovinski fondovi, osim obveznoga socijalnog osiguranja	-2,9	6,0	5,0	21,2	3,8	3,1	3,7	11,9	4,4	4,9	19,5
62	Računalno programiranje, savjetovanje i djelatnosti povezane s njima	-2,3	0,9	5,7	-0,9	4,0	5,0	3,6	6,2	25,1	1,9	34,2
45	Trgovna na veliko i na malo motornim vozilima i motociklima; popravak motornih voz.	4,6	1,0	-0,4	1,7	-0,1	-0,5	2,3	23,7	26,2	-55,2	54,6
68	Poslovanje nekretninama	4,7	1,3	0,5	7,0	10,8	33,9	-9,7	-7,9	8,1	1,5	1,9
72	Znanstveno istraživanje i razvoj	-3,9	-4,5	-2,7	1,2	-2,7	2,4	2,0	-6,6	14,6	11,5	4,5
61	Telekomunikacije	5,4	-0,4	0,5	-2,9	0,3	0,5	-0,3	-0,2	0,0	-6,1	8,7
12	Proizvodnja duhanskih proizvoda	0,1	5,0	2,2	-5,8	18,9	-4,1	-0,8	1,3	5,3	-4,9	2,0
27	Proizvodnja električne opreme	0,1	3,5	7,8	2,7	-2,1	3,6	-14,0	7,5	-10,9	14,2	20,9
14	Proizvodnja odjeće	1,6	-4,2	7,7	1,7	0,2	2,9	3,5	-0,5	1,8	-14,8	-2,6
1	Biljna i stočarska proizvodnja, lovstvo i uslužne djelatnosti povezane s njima	0,5	0,1	5,4	1,2	1,9	3,4	3,1	-14,6	-0,1	0,0	6,7
26	Proizvodnja računala te elektroničkih i optičkih proizvoda	1,0	1,1	3,1	4,1	1,6	1,3	-5,5	13,8	-3,0	-1,3	1,0
71	Arhitektonske djelatnosti i inženjerstvo, tehničko ispitivanje i analiza	0,4	1,1	1,7	0,1	0,7	0,1	-0,2	-0,8	3,4	-1,3	1,0
52	Skladištenje i prateće djelatnosti u prijevozu	-1,0	3,7	9,7	-2,6	-3,9	0,5	0,4	1,7	-8,7	0,8	5,4
25	Proizvodnja gotovih metalnih proizvoda, osim strojeva i opreme	18,8	-8,2	-10,0	3,5	-3,9	-7,3	8,8	-7,4	6,8	0,3	-2,2
63	Informacijske uslužne djelatnosti	1,2	-1,5	0,7	0,3	14,7	-14,0	10,2	-0,4	2,9	12,3	-18,0
16	Prerada drva i proizvoda od drva i pluta, osim namještaja; proizvodnja proizvoda od s	-0,3	-1,0	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	3,5	-0,4
60	Emitiranje programa	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	8,2	2,4	2,4	-8,2	3,5
17	Proizvodnja papira i proizvoda od papira	0,1	0,6	0,2	0,6	0,8	0,5	0,9	0,7	0,5	0,9	1,9
24	Proizvodnja metala	1,1	-0,8	-0,6	0,0	0,2	0,0	1,1	-0,2	0,1	0,7	-0,1
35	Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	0,0	1,5	8,4	-0,3	-3,5	0,7	3,5	11,8	17,7	4,6	-24,9
66	Pomoćne djelatnosti kod financijskih usluga i djelatnosti osiguranja	6,6	-0,1	2,5	0,3	0,2	-0,1	0,0	0,5	0,3	0,7	-0,6
3	Ribarstvo	-0,4	-2,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
93	Sportske djelatnosti te zabavne i rekreacijske djelatnosti	0,1	0,7	0,1	-0,5	57,6	0,0	20,4	-58,0	21,7	-33,3	-2,2
43	Specijalizirane građevinske djelatnosti	-1,5	-1,3	-0,8	-0,9	-0,5	-0,2	-0,5	-0,5	-0,6	-0,5	3,1
77	Djelatnosti iznajmljivanja i davanja u zakup (leasing)	0,0	-10,7	0,1	-0,1	0,0	0,2	-0,2	0,0	0,0	0,0	0,0
31	Proizvodnja namještaja	5,1	3,0	-8,0	12,0	-12,0	0,0	6,0	4,0	-10,0	0,2	0,3
	Vlasnička ulaganja u nekretnine	12,4	0,1	7,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
92	Djelatnosti kockanja i klađenja	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,0	1,5	0,7	70,6	-1,8	-79,2
79	Putničke agencije, organizatori putovanja (turoperator) i ostale rezervacijske usluge	0,4	0,6	-0,5	-59,8	10,9	3,0	0,0	0,0	0,0	1,1	0,9
42	Gradnja građevina niskogradnje	-22,9	-4,9	-0,8	-28,8	-6,8	-3,6	2,3	-0,1	-0,3	-2,4	2,0
47	Trgovna na malo, osim trgovine motornim vozilima i motociklima	-51,3	11,3	-285,0	-23,4	-5,5	11,4	-2,3	8,8	20,3	-23,3	45,9
30	Proizvodnja ostalih prijevoznih sredstava	2,4	0,1	-2,2	5,7	-0,5	-4,2	-0,5	-2,6	-12,5	-74,6	-0,4
20	Proizvodnja kemikalija i kemijskih proizvoda	-3,2	1,4	4,2	1,1	-0,4	-2,8	-1,0	1,3	-0,3	-1,0	0,0
19	Proizvodnja kokska i rafiniranih naftnih proizvoda	-169,6	-232,5	-69,7	57,2	-17,1	42,6	1,1	-3,5	-8,3	-51,9	16,8
9	Pomoćne uslužne djelatnosti u rudarstvu	-50,2	-9,3	-184,9	-50,6	-30,0	-12,5	-3,4	-25,4	6,9	1,5	0,9
70	Upravljačke djelatnosti; savjetovanje u vezi s upravljanjem	-2,0	2,5	1.050,1	-1.490,7	-1.258,4	-57,0	-91,5	44,1	7,4	11,4	16,5
	Ostale djelatnosti ²⁾	5,4	1.410,4	-1.291,8	4,0	-12,4	-9,9	-9,1	16,3	-171,5	-33,4	-50,1
	Nepoznato ³⁾	9,3	46,5	30,2	30,9	45,5	34,4	-73,8	101,2	327,6	-30,7	-63,4
	UKUPNO	-9,4	1.618,8	-178,6	-1.638,9	-682,7	240,2	70,4	372,6	941,7	-242,0	1.261,2

Izvor: HNB (2024.)

Tablica prikazuje pregled izravnih stranih ulaganja u Hrvatsku, po pojedinim djelatnostima u periodu od 2013. do 2023. godine. Svaki red u tablici predstavlja jednu djelatnost (klasificiranu prema NKD-u), a stupci prikazuju vrijednost ulaganja u milijunima eura za svaku godinu. U Hrvatskoj se najveća ulaganja odnose na financijske usluge, proizvodnju i trgovinu. Banke, kao i trgovine (posebno veleprodaja i maloprodaja) privlačni su stranim investitorima. Proizvodnja, iako je varirala tijekom godina, također je zanimljiva stranim investitorima.

Graf 8: Izravna ulaganja po djelatnostima

Izvor: Ministarstvo gospodarstva (2024.)

Graf prikazuje raspodjelu izravnih stranih ulaganja u Hrvatskoj po različitim gospodarskim djelatnostima. Najveći udio u izravnim stranim ulaganjima imaju uslužne djelatnosti, posebno financijske usluge (23%). To ukazuje na visoku atraktivnost hrvatskog financijskog tržišta za strane investitore. Proizvodnja i nekretnine također imaju značajan udio u ukupnim ulaganjima, što ukazuje na to da strani investitori vide potencijal u hrvatskoj proizvodnji i nekretninskom sektoru. Iako manji u odnosu na neke druge sektore, ICT sektor bilježi sve veći interes stranih investitora, što je pozitivan trend s obzirom na sve veću digitalizaciju gospodarstva. Sektori turizma i građevinarstva imaju manji udio u ukupnim ulaganjima, ali su također važni za hrvatsku ekonomiju. Graf pokazuje da su izravna strana ulaganja relativno dobro diversificirana, što smanjuje ovisnost hrvatskog gospodarstva o jednom sektoru.

Tablica 7: Investicijske po sektorima

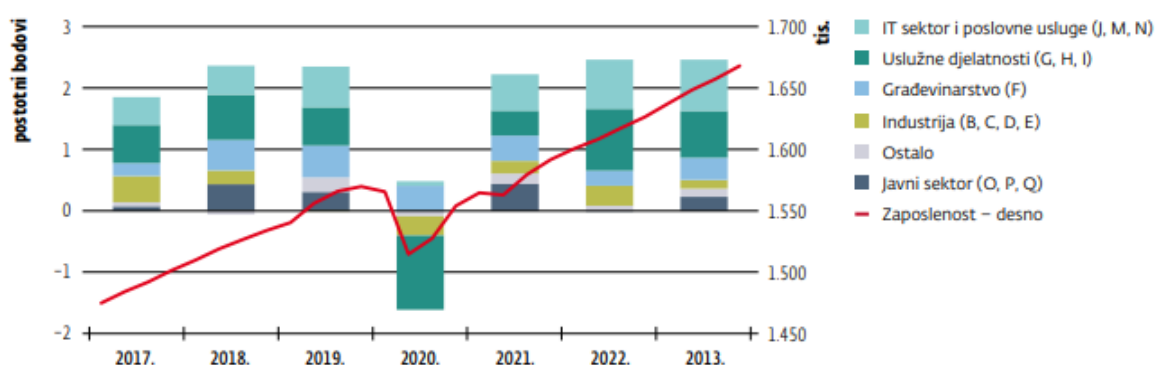
SEKTOR	INOZEMNI INVESTITORI	BROJ TVRTKI, ZAPOSLENI I BRUTO PLAĆA
IKT	Neke od međunarodnih kompanija su: Siemens, Ericsson Nikola Tesla, Microsoft Hrvatska, Oracle, Atos IT Solutions and Services, Constellation Software Group (IN2) i Danieli Systec. Osim privlačenja inozemnih investitora, Hrvatska je postala dom brojnim uspješnim domaćim tvrtkama, od tehnoloških giganata poput Infobipa do inovativnih rješenja u poljoprivredi (Agrivi) i fintech sektoru (Q)	- 14.238 poduzeća sa 62.939 radnika (DZS, 2022.) Prosječna bruto plaća u ovom sektoru je 2.300 € (DZS, 2023.)
Proizvodnja strojeva i uređaja	Harburg-Freudenberger Belišće, Kostwein, Same-Deutz Fahr, Končar grupa, Gideon Brothers, HSTec i H2O robotics.	- 716 poduzeća koja zapošljavaju 12.491 radnika (DZS, 2022.) Prosječna bruto plaća u ovom sektoru je - 1.604 eura(DZS, 2023.)
Automobilska industrija	Proizvođači automobila poput PSA, BMW-a i Toyote samo su neki od kupaca hrvatskih autodijelova. Domaće tvrtke kao što su AD Plastik, Cimos i Yazaki značajno doprinose ovom sektoru, a hrvatski stručnjaci iz tvrtki poput Infinuma i Visage Technologies razvijaju inovativna softverska rješenja za globalno tržište..	- 152 poduzeća koja zapošljavaju 2.368 radnika (DZS, 2022.). Prosječna bruto plaća u ovom sektoru je 1.693 eura (DZS, 2023.)
Prehrambena industrija	Lactalis, Heineken, Carlsberg, Coca Cola, HiPP-a i sl. Hrvatski izvoznici Podravka, Kraš, Ledo i dr.	- 3.482 poduzeća u proizvodnji hrane i pića (DZS, 2022.) - 58.728 zaposlenih u proizvodnje hrane i pića (DZS, 2022.) - 1.294 € prosječna bruto plaća u proizvodnji hrane (DZS, 2023.) - 1.806 € prosječna bruto plaća u proizvodnji pića (DZS, 2023.)
Farmacija	PharmaS, Belupo, Fidifarm i JGL, Hospira (članica Pfizera), ACG Europe (članica grupe ACG Worldwide), Dechra Group (Genera), Nipro Pharma Packaging itd.	- 50 poduzeća koja zapošljavaju 6.045 radnika u farmaceutskoj industriji (DZS, 2022.) Prosječna bruto plaća iznosi 2.370 € (DZS, 2023.)
Logistika	Odlična povezanost s europskim tržištima, moderna infrastruktura i pristupanje Europskoj uniji stvaraju idealne uvjete za rast i razvoj logističkih usluga. To potvrđuje i 49. mjesto Hrvatske na globalnom indeksu logističke performanse.	- 13.545 poduzeća u sektoru prijevoza i skladištenja sa 76.732 zaposlenih (DZS, 2022.) Prosječna mjesečna bruto plaća iznosi 1.504 eura (DZS, 2023.)
Kreativna i kulturna industrija	Game of Thrones, Mamma Mia! Here We Go Again, Star Wars: The Last Jedi, Robin Hood: Origins, The Terror, McMafia itd. U Hrvatskoj su proizvedene i svjetski poznate video igre kao što su Serious Sam, The Talos Principle, Unity of Command, Captain Brawe itd. Gaming Industry Hub „Pismo“ u Novskoj i Inkubator kreativnih industrija “IKI” u Koprivnici mjesto su za okupljanje poduzetnika i start up-ova iz ovog sektora.	-19.965 poduzeća koja zapošljavaju - 61.011 radnika (DZS, 2022.) Prosječna mjesečna bruto plaća 1.436 eura (DZS, 2022.)

Turistički sektor	Accor, Hilton, Sheraton, Regent, Kempinski, Rezidor, Falkensteiner itd.	- 21.425 poduzeća u djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane sa 115.744 zaposlenih u tom sektoru (DZS, 2022.) Prosječna bruto plaća iznosi 1.286 eura (DZS, 2023.)
--------------------------	---	---

Izvor: Izrada autora prema Ministarstva gospodarstva (2024.) i DZS (2024.)

Tablica prikazuje prisutnosti inozemnih investitora u ključnim sektorima hrvatskog gospodarstva. Ističe se značajna uloga stranih kompanija u razvoju IKT sektora, proizvodnje strojeva i uređaja, automobilske industrije, prehrambene industrije te farmacije. Kompanije poput Siemens, Ericssona, Nikole Tesle i Microsofta prepoznale su potencijal hrvatskih IT stručnjaka, što je rezultiralo značajnim ulaganjima i razvojem ovog sektora. Sektor proizvodnje strojeva i uređaja također je privlačan inozemnim investitorima i to posebno u području napredne robotike (Gideon Brothers, HSTec i H2O robotics). Hrvatska je značajan proizvođač autodijelova, a mnoge globalne automobilske kompanije imaju svoje pogone u Hrvatskoj. Iz tablice je također vidljivo da su inozemne kompanije prepoznale i sektor prehrambene industrije poput Lactalisa, Heinekena, Carlsberga, Coca Cola, HiPP-a i sl. Farmacija, kao sektor, također zauzima svoje mjesto, jer iako s manjim brojem tvrtki, značajnu ulogu pridonijelo je otkriće inovativnog antibiotika. Nadalje, sektori u kojima dominiraju inozemne investicije, poput IKT-a i automobilske industrije, karakteriziraju i više prosječne plaće u usporedbi s nekim drugim sektorima. Osim inozemnih, tablica također ističe uspjeh hrvatskih IT kompanija koje su postale prepoznatljive na međunarodnom tržištu.

Graf 9: Zaposlenost po područjima NKD-a

Izvor: HNB. Godišnje izvješće za 2023. Dostupno na: <https://www.hnb.hr/> (15.09.2024.)

Graf prikazuje promjene u zaposlenosti po različitim sektorima gospodarstva (NKD – Nacionalna klasifikacija djelatnosti) u određenom vremenskom periodu. Svaki stupac predstavlja jednu godinu, a visina stupca pokazuje doprinos pojedinog sektora ukupnoj promjeni zaposlenosti. Crvena linija prikazuje ukupan broj zaposlenih.: Graf razdvaja zaposlenost na nekoliko ključnih sektora: IT sektor i poslovne usluge, uslužne djelatnosti, građevinarstvo, industrija, ostalo i javni sektor. Visina svakog segmenta unutar stupca pokazuje koliko je pojedini sektor pridonio ukupnoj promjeni zaposlenosti u toj godini. Pozitivan doprinos znači povećanje zaposlenosti u tom sektoru, a negativan smanjenje. Crvena linija prikazuje ukupan broj zaposlenih i njegov trend tijekom vremena.

Promjene u zaposlenosti po sektorima imaju značajan utjecaj na izravna strana ulaganja i trgovinski položaj Hrvatske:

- IT sektor i poslovne usluge: Rast zaposlenosti u ovom sektoru obično ukazuje na povećanu konkurentnost hrvatske ekonomije, što može privući strane investitore koji traže kvalificiranu radnu snagu.
- Industrija: Rast zaposlenosti u industriji može ukazivati na povećanu proizvodnju i izvoz industrijskih proizvoda. To može privući strane investitore koji žele ulagati u proizvodne kapacitete u Hrvatskoj.
- Građevinarstvo: Fluktuacije u građevinskom sektoru mogu biti povezane s investicijskim ciklusima i utjecati na ukupnu gospodarsku aktivnost. Povećana građevinska aktivnost može privući investitore u sektor nekretnina.
- Uslužne djelatnosti: Rast zaposlenosti u uslužnim djelatnostima, posebno u turizmu, može privući strane investitore u hotelijerstvo i ugostiteljstvo.
- Javni sektor: Promjene u zaposlenosti u javnom sektoru mogu odražavati fiskalnu politiku vlade i imati neizravan utjecaj na privlačnost stranih investitora.

Promjene u zaposlenosti po sektorima pružaju važne uvide u strukturne promjene u gospodarstvu i mogu pomoći u predviđanju budućih trendova u izravnim stranim ulaganjima i trgovinskom položaju.

Tablica 8: Izravna ulaganja - obveze

Godina	VLASNIČKA ULAGANJA			ZADRŽANA DOBIT ⁽¹⁾	DUŽNIČKI INSTRUMENTI			UKUPNO
	U poduzeće izravnog ulaganja	U izravnog ulagača (obrnuto ulaganje)	Između horizontalno povezanih poduzeća		U poduzeće izravnog ulaganja	U izravnog ulagača (obrnuto ulaganje)	Između horizontalno povezanih poduzeća	
2013.	668,3	0,0	0,0	-300,8	6,3	14,1	338,4	726,4
2014.	2.233,4	0,0	0,0	-189,3	94,5	95,7	69,4	2.303,6
2015.	1.958,6	0,0	3,9	-981,1	-4,3	-19,9	-941,4	15,8
2016.	691,0	0,0	0,0	-281,2	50,1	72,5	-160,6	371,8
2017.	601,6	0,0	0,0	-633,9	542,4	-13,6	-58,7	437,9
2018.	754,2	0,0	-0,3	944,0	-361,3	-4,5	-251,0	1.081,1
2019.	908,1	0,0	0,0	755,5	1.298,2	865,1	-317,9	3.508,9
2020.	710,4	0,0	0,0	352,7	96,8	32,6	-83,4	1.109,0
2021.	1.496,4	0,0	0,5	1.714,9	618,0	-26,7	148,8	3.951,8
2022.	981,3	0,0	0,0	1.516,5	623,9	-6,1	293,0	3.408,6
2023.	1.445,8	0,0	0,0	1.870,1	-1.007,1	145,2	260,4	2.714,4

Izvor: HNB (2024.)

Tablica prikazuje različite vrste ulaganja i obveza Republike Hrvatske u promatranom razdoblju. Izravna ulaganja u poduzeća predstavljaju ulaganja u hrvatska poduzeća od strane stranih investitora, odnosno količinu novca koju strani investitori ulažu u hrvatsku ekonomiju. Izravna ulaganja između povezanih poduzeća odnosi se na ulaganja između hrvatskih i stranih poduzeća koja su međusobno povezana, npr. matična i podružnica. Obveze predstavljaju ukupne dugove Republike Hrvatske prema inozemstvu. Izravna ulaganja u poduzeća su u većini godina bilježila rast, što ukazuje na to da je Hrvatska postajala sve bolje odredište za strane investitore, što može biti i razlog pristupanja Europskoj uniji. Vrijednosti ulaganja između povezanih poduzeća su relativno stabilne tijekom analiziranog razdoblja. Ukupne obveze Republike Hrvatske prema inozemstvu su u većini godina rasle, a što ukazuje na povećanje zaduženosti države.

Tablica 9: Izravna ulaganja, obveze po zemljama

Zemlja	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	1. tr. 2024. ¹⁾	UKUPNO
NIZOZEMSKA	202,9	2.419,5	-65,0	-846,4	-1.053,0	20,7	2.288,5	-44,0	2,6	70,5	545,2	320,5	7.297,2
AUSTRIJA	101,3	-215,2	-861,0	-1.326,2	402,0	328,7	209,9	175,9	464,3	535,9	671,4	113,0	6.411,6
NJEMAČKA	142,7	-809,2	187,5	161,8	224,8	202,9	168,3	148,3	603,0	176,5	542,2	14,7	4.885,9
LUKSEMBURG	33,6	22,1	291,0	273,9	434,8	88,4	340,9	728,6	407,5	185,2	116,4	108,5	4.677,9
ITALIJA	36,4	15,4	7,1	1.909,3	51,6	-33,5	-40,5	109,0	285,6	373,0	-1,3	125,2	4.184,9
MAĐARSKA	-169,6	-89,9	-109,0	51,2	534,4	74,4	19,2	-45,9	221,9	267,1	33,9	34,8	3.245,1
SLOVENIJA	49,5	28,9	86,7	46,8	100,2	-85,1	145,3	31,2	450,1	220,2	163,0	109,2	2.479,6
VELIKA BRITANIJA	43,7	25,1	578,1	43,0	52,5	-90,9	-1,0	-30,7	268,9	122,3	63,9	-0,4	1.458,9
MALTA	6,7	51,9	11,5	60,1	35,9	36,6	9,5	31,9	-0,3	800,0	77,4	12,1	1.322,5
FRANCUSKA	26,7	37,4	19,4	38,6	-468,6	3,6	17,4	11,2	22,0	134,4	-139,2	21,1	1.025,2
ČEŠKA	-8,4	20,6	16,8	30,7	9,9	129,1	53,2	55,3	102,5	173,5	84,7	9,0	958,7
NIZOZEMSKI ANTILI	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	-0,1	0,0	0,0	0,3	0,0	0,0	0,0	854,7
BELGIJA	11,6	10,7	39,5	5,1	24,8	5,2	41,5	19,2	18,8	34,8	9,1	4,0	798,1
ŠVEDSKA	-43,7	-12,8	-1,8	92,1	19,6	124,4	17,5	-301,3	45,3	90,7	50,4	78,4	745,1
ŠVICARSKA	62,8	504,1	-149,7	-161,4	44,5	75,1	-173,9	-36,1	38,5	194,9	94,2	-136,2	696,0
BOSNA I HERCEGOVINA	26,4	12,2	9,2	38,4	91,6	37,5	58,1	48,8	61,6	61,1	84,3	14,5	662,9
SAD	22,3	-1,6	20,3	12,5	19,0	-20,5	-19,6	127,1	61,2	329,7	25,5	13,8	615,6
SLOVAČKA	38,8	19,3	39,2	-34,1	15,4	4,5	16,8	19,3	142,7	59,1	92,8	-3,0	465,4
POLJSKA	6,2	5,5	36,4	-6,3	31,5	19,2	20,8	31,9	114,3	55,6	38,8	11,9	390,1
DANSKA	29,0	-3,7	13,2	10,2	22,6	13,5	6,7	12,0	21,2	14,3	28,9	7,0	356,4
RUSIJA	44,3	64,9	46,7	14,3	25,2	16,6	41,0	22,4	9,4	-176,1	-3,2	1,7	310,7
IRSKA	0,8	16,3	99,9	-32,1	-45,3	8,6	55,5	-51,2	-3,1	27,8	28,0	-2,1	234,2
KINA	0,2	1,1	3,2	-1,7	30,3	63,1	-4,8	26,4	38,9	45,5	30,7	-3,4	230,8
NORVEŠKA	16,9	25,3	1,5	22,7	2,5	4,5	4,0	-12,2	-1,0	-7,0	5,2	0,0	225,0
ŠPANJOLSKA	11,9	1,8	3,7	10,6	10,8	7,0	-18,6	1,3	55,3	19,9	52,0	9,6	222,8
UJEDINJENI ARAPSKI EMIRATI	1,1	1,1	0,2	13,1	4,7	1,9	6,6	0,1	145,2	5,0	-1,8	0,5	172,1
TURSKA	7,7	22,2	32,7	24,5	-26,7	5,2	10,7	10,2	-38,9	-47,9	5,7	3,6	152,9
HONGKONG	2,6	8,3	-6,8	-9,2	5,2	3,1	1,7	1,3	112,5	-4,3	1,0	0,2	128,9
KOREJA, REPUBLIKA (JUŽNA KOREJA)	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,0	64,3	1,8	-0,4	-0,2	0,0	0,0	65,9
BAHREIN	0,0	0,0	0,6	-0,6	3,6	0,0	0,1	0,1	0,9	4,5	7,5	35,7	52,5
MAURICIJUS	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	8,8	2,7	-13,1	-2,3	3,1	-0,2	15,5	14,7
SRBIJA	-3,0	-3,3	5,8	-1,5	-8,4	-4,8	13,1	3,4	-4,7	2,1	-2,3	4,3	13,6
KANADA	-0,2	-0,6	-2,0	2,0	-0,2	-3,6	-1,7	3,2	-1,0	9,4	-1,7	-3,4	9,0
BRITANSKI DJEVIČANSKI OTOCI	6,7	-5,7	-2,6	1,6	10,0	39,4	-3,3	-5,1	-37,2	3,2	0,2	-3,4	8,5
KAJMANSKI OTOCI	0,8	0,0	1,2	-0,6	0,0	37,7	0,0	1,5	-36,6	11,1	5,9	0,0	6,6
AUSTRALIJA	1,1	0,7	22,9	-9,1	1,3	-0,1	-2,5	-8,8	13,3	0,4	-11,0	-0,9	2,0
JERSEY	-0,2	0,0	0,3	0,1	0,2	-1,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-1,4
Međunarodne financijske institucije	-7,3	11,4	-372,1	-5,6	-13,8	-14,1	-18,7	-8,2	0,0	0,0	0,0	0,0	-38,2
LIHTENŠTAJN	7,1	44,9	-32,8	34,5	-302,9	5,0	3,2	-3,0	3,2	-6,9	2,3	1,5	-161,9
CHIPAR	-6,2	-7,6	16,9	-187,5	58,8	-18,5	-20,4	17,9	44,1	-332,4	-33,9	-6,3	-297,1
Ostale zemlje ²⁾	7,0	23,1	51,2	84,0	58,6	1,8	-6,7	14,8	34,8	111,3	16,0	12,2	596,7
Nepoznato ³⁾	16,2	59,4	-24,2	12,9	30,5	-12,3	203,9	14,6	287,2	-158,5	32,6	101,3	768,7

Izvor: HNB (2024.)

Tablica prikazuje vrijednost obveza Republike Hrvatske prema različitim zemljama u određenom vremenskom razdoblju. Dakle, tablica prikazuje koliko Hrvatska duguje pojedinim zemljama ili skupinama zemalja. Ukupna vrijednost obveza Republike Hrvatske prema inozemstvu je u većini godina rasla, što ukazuje na povećanje zaduženosti države. Veliki dio ukupnih obveza usmjeren je na nekoliko ključnih zemalja, što ukazuje na visoku ovisnost Hrvatske o financiranju iz određenih izvora. Vrijednost obveza prema pojedinim zemljama se značajno mijenjala tijekom analiziranog razdoblja, što ukazuje na dinamičnost međunarodnih financijskih odnosa. Rast ukupnih obveza može biti posljedica potrebe za financiranjem proračunskog deficita, investicijskih projekata ili drugih javnih potreba. Promjene u strukturi duga mogu biti posljedica refinanciranja postojećih dugova ili novog zaduživanja. Globalna ekonomska kriza je mogla utjecati na dostupnost financiranja i uvjete

zaduživanja za Hrvatsku. Politička stabilnost i provedba ekonomskih reformi mogu utjecati na povjerenje investitora i uvjete zaduživanja.

Tablica 10: Izravna ulaganja, Obveze (po djelatnostima; NKD 2007) u milijunima eura

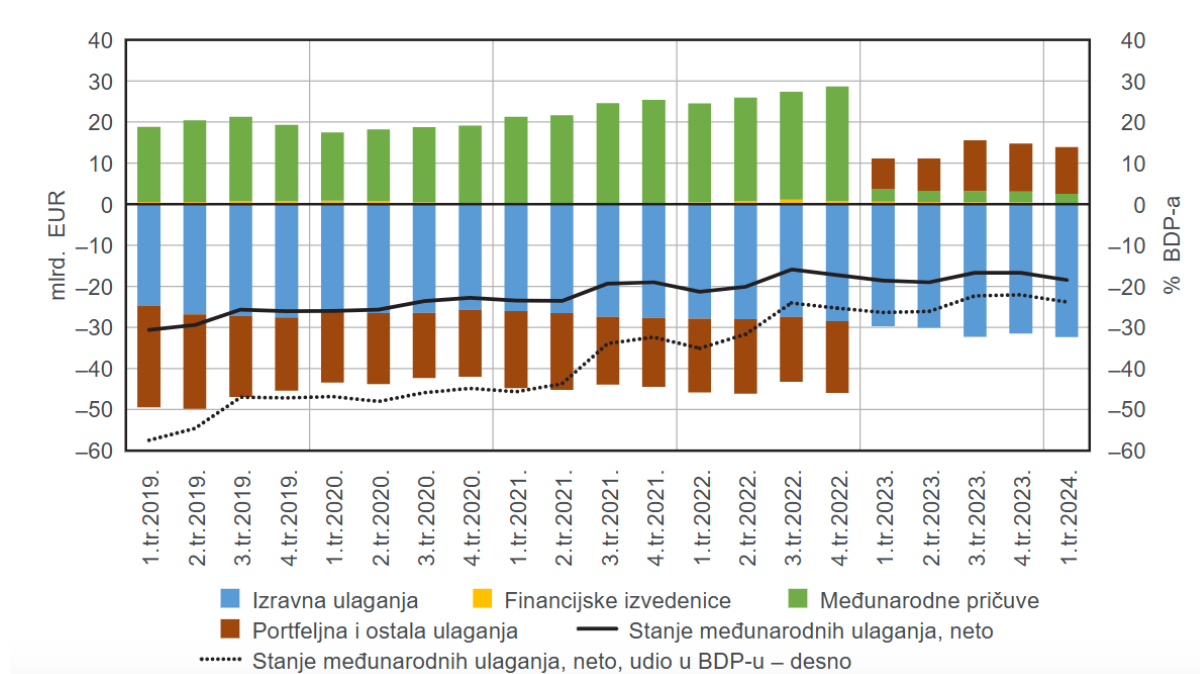
NKD	Djelatnost	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	1. tr. 2024.	UKUPNO
64	Financijske uslužne djelatnosti, osim osiguranja i mirovinskih fondova	-108,0	1.864,5	-936,7	-703,5	-494,2	138,7	2.336,4	137,2	756,8	529,7	120,5	380,2	10.474,0
	Vlasnička ulaganja u nekretnine	159,7	155,8	168,6	198,2	223,3	225,1	277,1	330,4	792,4	907,1	570,2	104,5	4.819,3
46	Trgovina na veliko, osim trgovine motornim vozilima i motociklima	-4,9	-42,0	68,8	61,6	86,7	25,6	52,7	38,8	-23,8	174,4	160,3	68,0	3.120,1
47	Trgovina na malo, osim trgovine motornim vozilima i motociklima	-45,9	164,8	76,2	77,9	180,3	104,6	68,4	54,2	591,9	272,8	203,5	-62,7	3.050,9
68	Poslovanje nekretninama	209,1	102,0	127,4	229,2	82,9	-56,1	79,3	-33,3	197,9	-91,8	26,0	37,1	2.770,5
61	Telekomunikacije	-14,5	117,0	-4,4	60,7	90,7	76,1	4,1	-19,9	-70,5	64,2	195,6	65,1	2.188,9
55	Srnještaj	7,9	195,5	45,1	60,0	70,0	104,6	170,8	-55,6	103,9	210,5	33,4	-43,1	1.859,7
21	Proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda i farmaceutskih pripravaka	29,6	127,3	-237,2	-103,4	14,5	-23,7	-108,1	105,9	-74,7	-32,9	503,3	252,0	1.746,4
19	Proizvodnja koks i rafiniranih naftnih proizvoda	-119,6	-121,4	-74,7	-18,9	86,5	34,5	-29,6	-111,7	83,2	55,9	15,5	2,8	1.423,5
41	Gradnja zgrada	43,5	35,1	7,7	113,9	125,7	-4,4	25,1	-17,2	151,7	-44,0	42,2	50,9	1.377,6
70	Upravljačke djelatnosti; savjetovanje u vezi s upravljanjem	199,9	-553,1	-46,5	-11,7	35,5	151,1	106,4	38,9	25,7	268,0	66,8	3,2	1.066,9
23	Proizvodnja ostalih nemetalnih mineralnih proizvoda	-20,2	26,9	20,5	-186,1	-20,3	19,5	-11,6	31,3	16,6	70,5	90,9	34,0	915,2
10	Proizvodnja prehrambenih proizvoda	60,4	6,8	-8,9	45,1	1,0	37,7	61,2	21,8	296,6	19,9	59,2	5,9	833,4
62	Računalno programiranje, savjetovanje i djelatnosti povezane s njima	13,5	-13,6	5,6	8,5	4,7	24,5	23,7	211,8	168,0	57,4	68,5	42,7	704,4
35	Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	40,2	18,6	21,8	35,4	82,3	79,4	30,4	-6,0	156,8	226,0	-11,1	-164,6	600,5
65	Osiguranje, reosiguranje i mirovinski fondovi, osim obveznoga socijalnog osiguranja	26,9	2,8	21,5	10,7	13,4	11,2	-4,2	27,9	-2,5	45,8	70,5	17,3	599,9
12	Proizvodnja duhanskih proizvoda	0,0	0,0	511,8	57,7	4,2	-110,0	8,3	11,6	-4,3	6,2	12,5	8,5	481,3
50	Vodeni prijevoz	4,5	-0,2	8,6	16,1	-2,4	39,6	14,1	12,8	19,1	99,5	116,8	2,5	436,6
63	Informacijske uslužne djelatnosti	2,1	4,9	5,2	59,7	6,9	8,8	7,9	22,0	19,3	-3,6	195,6	29,1	383,0
52	Skladištenje i prateće djelatnosti u prijevozu	54,3	19,8	42,6	24,8	35,5	28,1	13,3	-39,5	-3,9	14,9	-1,5	34,6	324,3
93	Sportske djelatnosti te zabavne i rekreacijske djelatnosti	10,7	26,3	30,5	18,9	17,2	0,9	1,3	29,3	-17,5	-20,8	-3,5	3,5	302,0
20	Proizvodnja kemikalija i kemijskih proizvoda	-7,3	8,0	20,5	18,0	21,9	3,4	1,7	15,9	10,9	16,5	14,9	9,4	296,0
25	Proizvodnja gotovih metalnih proizvoda, osim strojeva i opreme	37,2	2,4	11,7	18,8	-0,2	-5,4	9,9	25,8	10,6	19,2	-15,5	4,7	282,0
29	Proizvodnja motornih vozila, prikolica i poluprikolica	1,5	0,6	17,7	-2,0	6,2	12,6	3,9	1,6	143,4	142,0	-129,1	0,8	274,2
28	Proizvodnja strojeva i uređaja, d. n.	7,0	-2,7	31,1	11,5	19,9	11,5	-0,6	-9,7	18,4	35,3	41,4	18,9	271,8
17	Proizvodnja papira i proizvoda od papira	1,4	22,0	10,9	22,4	10,8	25,4	27,9	-4,2	6,8	42,8	21,1	-0,3	249,8
14	Proizvodnja odjeće	6,7	23,3	-27,3	3,0	-5,8	-3,8	11,1	-0,4	2,9	13,4	5,0	-4,8	245,8
1	Biljna i stočarska proizvodnja, lovstvo i uslužne djelatnosti povezane s njima	16,9	3,3	14,1	21,1	5,2	-16,7	0,7	5,6	23,7	18,5	-7,3	3,7	219,0
33	Popravlak i instaliranje strojeva i opreme	11,9	5,0	2,6	4,1	14,5	-14,2	13,5	2,5	96,9	16,6	21,9	-20,2	206,3
24	Proizvodnja metala	67,0	-8,4	6,7	10,3	15,9	25,0	42,2	35,9	12,8	76,7	29,8	-4,3	204,7
66	Pomoćne djelatnosti kod financijskih usluga i djelatnosti osiguranja	22,2	13,9	64,7	89,1	115,5	-118,7	-29,4	0,3	10,7	14,1	-9,9	9,3	199,7
73	Promidžba (reklama i propaganda) i istraživanje tržišta	0,3	0,0	1,5	4,0	4,0	5,8	10,3	-7,7	13,9	72,4	18,3	-1,0	197,3
27	Proizvodnja električne opreme	5,4	-2,4	5,0	20,8	-25,3	-3,0	-5,9	-1,8	16,6	16,1	17,4	5,1	179,4
45	Trgovina na veliko i na malo motornim vozilima i motociklima; popravak motornih vozila i	2,8	3,6	12,2	-0,7	17,2	3,8	19,1	13,1	9,8	-3,9	8,7	4,6	177,8
16	Prerada drva i proizvoda od drva i pluta, osim namještaja; proizvodnja proizvoda od slat	2,8	5,7	7,5	4,5	5,8	7,8	16,7	5,7	13,9	82,6	-28,4	5,0	176,4
59	Proizvodnja filmova, videofilmova i televizijskog programa, djelatnosti snimanja zvučnih i	-0,1	7,5	1,7	4,4	23,2	13,8	22,1	16,4	23,0	2,5	2,7	8,2	172,2
37	Uklanjanje otpadnih voda	7,6	0,0	15,5	14,1	14,3	10,1	7,4	-4,8	-15,6	-15,3	-24,1	-4,8	168,5
58	Izdavačke djelatnosti	0,1	19,5	-2,6	5,5	7,8	1,3	1,2	-1,4	-3,7	0,3	-1,7	-2,0	163,5
22	Proizvodnja proizvoda od gume i plastike	3,3	0,8	7,7	1,4	3,2	-2,9	-1,7	1,8	0,6	4,1	5,2	1,5	141,5
72	Znanstveno istraživanje i razvoj	-17,6	-8,8	-11,4	-6,5	-2,6	6,0	5,7	32,7	23,1	20,6	-2,4	4,5	117,1
71	Arhitektonske djelatnosti i inženjerstvo; tehničko ispitivanje i analiza	-1,9	6,6	-11,3	-8,6	19,6	22,9	7,0	-5,6	3,4	3,7	21,9	3,4	105,4
53	Poštanske i kurirske djelatnosti	1,1	0,1	-2,2	0,3	1,8	4,2	4,6	6,5	10,7	4,5	24,7	18,1	94,4
77	Djelatnosti iznajmljivanja i davanja u zakup (leasing)	-3,7	-6,6	6,1	9,3	13,8	32,5	4,4	12,1	5,7	23,6	23,1	19,1	92,1
49	Kopneni prijevoz i cjevodni transport	-1,8	-0,2	15,9	0,3	17,1	42,8	-6,4	-11,0	-25,8	25,0	9,0	1,6	83,9
2	Šumarstvo i sječa drva	0,6	-0,5	7,4	2,4	2,4	-2,5	0,5	0,4	1,2	4,1	1,4	0,6	79,2
60	Emritiranje programa	2,4	1,2	0,0	4,5	3,9	41,2	17,9	-0,1	-28,5	-9,8	-2,5	-0,9	75,2
42	Gradnja građevina niskogradnje	19,2	21,1	64,0	4,2	-29,2	-6,3	-27,1	42,3	38,7	-17,6	20,9	-44,9	41,9
15	Proizvodnja kože i srodnih proizvoda	3,4	-4,1	-37,3	-16,3	-26,5	-16,1	13,3	7,9	-0,8	3,5	2,0	4,9	37,7
30	Proizvodnja ostalih prijevoznih sredstava	-1,7	0,5	-2,3	-0,7	3,8	14,0	3,2	1,2	0,8	22,9	37,1	-0,3	30,3
56	Djelatnosti pripreme i usluživanja hrane i pića	0,8	2,9	-0,1	1,8	1,2	-0,4	-0,9	4,3	3,6	1,3	2,2	0,1	30,0
32	Ostala prerađivačka industrija	0,0	0,0	0,0	0,0	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	29,6
79	Putničke agencije, organizatori putovanja (turoperator) i ostale rezervacijske usluge te	-11,5	-7,0	-9,6	-12,0	5,5	0,8	19,9	-1,9	5,7	45,7	-16,9	-0,5	26,3
31	Proizvodnja namještaja	-1,3	-28,2	-13,6	5,8	-7,7	23,2	9,6	37,1	-13,3	-17,7	19,9	3,1	18,5
11	Proizvodnja pića	-0,8	-27,7	13,4	22,0	20,4	19,8	-28,0	2,0	5,1	12,6	0,6	-5,4	11,2
3	Ribarstvo	7,0	-4,9	-1,1	0,4	-1,1	5,0	-5,3	2,4	0,2	-2,2	0,0	0,0	8,1
81	Usluge u vezi s upravljanjem i održavanjem zgrada te djelatnosti uređenja i održavanja i	0,0	0,0	-0,7	2,5	3,0	-1,4	0,3	0,4	3,1	-2,9	-1,1	0,0	3,4
6	Vađenje sirove nafte i prirodnog plina	-12,4	3,2	-35,8	-31,9	-2,0	17,8	1,5	-0,5	2,8	1,2	2,4	0,6	-435,5
	Ostale djelatnosti ²⁾	35,9	29,9	13,0	21,6	37,1	24,8	1,9	22,8	50,8	78,8	31,7	10,6	579,0
	Nepoznato ³⁾	-27,1	86,0	-26,0	67,9	-521,5	-18,8	209,3	70,7	287,3	-172,7	34,7	104,6	1.917,4

Izvor: HNB (2024.)

Tablica prikazuje detaljan pregled izravnih stranih ulaganja u Hrvatsku, raščlanjenih po različitim gospodarskim djelatnostima, koristeći Nacionalnu klasifikaciju djelatnosti (NKD 2007). Svaki redak u tablici predstavlja jednu specifičnu djelatnost, a stupci prikazuju vrijednosti izravnih ulaganja u toj djelatnosti za različite godine. Tablica pokazuje kako se izravna strana ulaganja distribuiraju među različitim sektorima hrvatskog gospodarstva.

Tablica prikazuje koje su djelatnosti najatraktivnije za strane investitore i kako se ta struktura mijenjala tijekom vremena.

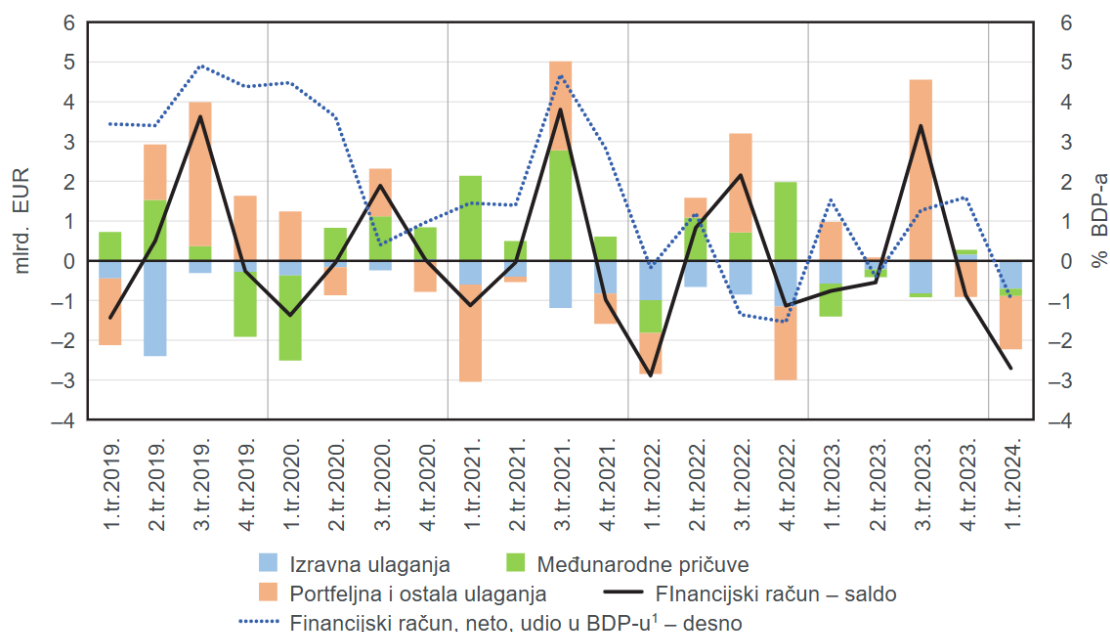
Graf 10: Stanje međunarodnih ulaganja

Izvor: HNB (2024.)

Graf prikazuje promjene u neto stanju međunarodnih ulaganja u Hrvatskoj. Graf prikazuje različite vrste ulaganja i to izravna ulaganja, portfeljna i ostala ulaganja, financijske izvedenice i međunarodne pričuve. Crna linija predstavlja ukupno neto stanje međunarodnih ulaganja, dok isprekidana crta pokazuje njegov udio u BDP-u. Iz Grafa je vidljivo da je na kraju prvog tromjesečja 2024. godine Hrvatska imala negativan saldo međunarodnih ulaganja od 18,43 milijarde eura. U odnosu na kraj 2023. godine, taj se negativan saldo povećao za 1,72 milijarde eura. To znači da je omjer negativnog salda međunarodnih ulaganja u odnosu na BDP porastao s 22% na 23,8%. Dakle, neto stanje međunarodnih ulaganja je negativno, što znači da Hrvatska ima više obveza prema inozemstvu nego što ima potraživanja od inozemstva. Udio negativnog salda u BDP-u je također porastao, što bi značilo da je Hrvatska postala još ovisnija o inozemnim sredstvima. Povećanje negativnog salda može značiti da je Hrvatska imala veći odljev kapitala. Manji priljev kapitala može značiti da je bilo manje novih ulaganja u Hrvatsku. Ovakvi događaji mogući su zbog globalne ekonomske krize i smanjenja ulaganja u Hrvatsku.

Graf 11: Platna bilanca – financijski račun

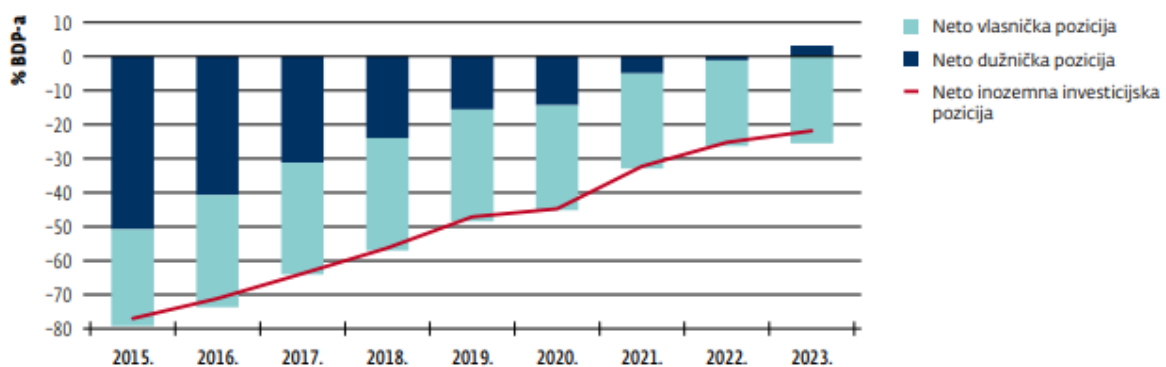
Izvor: HNB (2024.)

Graf prikazuje kretanja u različitim komponentama financijskog računa platne bilance Republike Hrvatske. Financijski račun je jedan od ključnih dijelova platne bilance i prati kretanja međunarodnih financijskih tokova. Na Grafu su prikazana izravna ulaganja, portfeljna i ostala ulaganja, međunarodne pričuve, financijski račun – saldo i financijski račun, neto, udio u BDP-u. U prva tri mjeseca 2024. godine, Hrvatska je privukla 2,7 milijarde eura stranog kapitala. U usporedbi s istim razdobljem prethodne godine, ulaganja su porasla za gotovo 2 milijarde eura. Većina ovih sredstava, oko 2,37 milijarde eura, usmjerena je u razne projekte i poslove. Manji dio je korišten za intervencije na deviznom tržištu. Istovremeno, hrvatske tvrtke su uložile oko 700 milijuna eura u inozemstvo, dok su izvukle 1,02 milijarde eura iz svojih stranih ulaganja (HNB). Općenito, graf prikazuje oscilacije u svim komponentama financijskog računa, a što je uobičajeno za otvorena gospodarstva poput Hrvatske.

Dakle, iz istraživanja proizlazi da izravna strana ulaganja imaju značajan utjecaj na trgovinski položaj Republike Hrvatske. Analiza podataka pokazala je da su izravna strana ulaganja doprinijela povećanju izvoza i BDP-a, te poboljšale konkurentnost hrvatske ekonomije. Nizozemska, Austrija i Njemačka su se istaknule kao najveći investitori u Hrvatsku. Sektori

poput financijskih usluga, proizvodnje, nekretnina i trgovine su najprivlačniji za strane investitore. Međutim, istraživanje je također otkrilo određene izazove. Kratkotrajni pad udjela izvoza u BDP-u ukazuje na to da drugi čimbenici, poput globalnih ekonomskih šokova, mogu utjecati na dinamiku trgovinskog položaja. Također, iako su izravna strana ulaganja porasla, neto stanje međunarodnih ulaganja je i dalje negativno, što ukazuje na određenu ovisnost Hrvatske o inozemnom financiranju. Zaključno, izravna strana ulaganja važan su pokretač ekonomskog rasta i razvoja Hrvatske, ali njihov utjecaj je složen i ovisi o brojnim čimbenicima. Za daljnje poboljšanje trgovinskog položaja, potrebno je kontinuirano raditi na stvaranju povoljnijeg investicijskog okruženja, poticanju inovacija i jačanju povezanosti s globalnim vrijednosnim lancima.

Graf 12: Inozemna investicijska pozicija

Izvor: HNB. Godišnje izvješće za 2023.

Graf prikazuje promjene u inozemnoj investicijskoj poziciji Hrvatske tijekom određenog vremenskog razdoblja, izražene kao postotak BDP-a. Graf je podijeljen na tri ključne komponente: neto vlasnička pozicija, neto dužnička pozicija, neto inozemna investicijska pozicija. Neto vlasnička pozicija predstavlja razliku između hrvatskih ulaganja u inozemstvo i stranih ulaganja u Hrvatsku. Pozitivna vrijednost znači da hrvatske tvrtke više ulažu u inozemstvo nego što inozemni investitori ulažu u Hrvatsku. Negativna vrijednost, kao što vidimo na grafu, ukazuje na to da su strana ulaganja u Hrvatsku veća od hrvatskih ulaganja u inozemstvo. Neto dužnička pozicija predstavlja razliku između hrvatskih obveza prema inozemstvu (npr. krediti, obveznice) i potraživanja Hrvatske prema inozemstvu. Pozitivna vrijednost znači da Hrvatska više duguje inozemstvu nego što joj inozemstvo duguje. Neto inozemna investicijska pozicija je ukupna vrijednost inozemne investicijske pozicije, koja se

dobije zbrajanjem neto vlasničke i neto dužničke pozicije. Ona predstavlja ukupnu vrijednost svih financijskih odnosa Hrvatske s inozemstvom.

Dakle, graf tijekom promatranog razdoblja prikazuje rast neto inozemne investicijske pozicije (crvena linija) što znači da se povećavao priljev stranih sredstava u Hrvatsku. Nadalje, neto dužnička pozicija ukazuje da Hrvatska ima veće obveze prema inozemstvu nego potraživanja. Iz Grafa je vidljivo da je neto vlasnička pozicija relativno stabilna u odnosu na neto dužničku poziciju što može značiti da su se hrvatska ulaganja u inozemstvo i strana ulaganja u Hrvatsku kretala sličnim tempom. Graf jasno pokazuje da je Hrvatska tijekom analiziranog razdoblja bila neto dužnik prema inozemstvu, što znači da su strana ulaganja u Hrvatsku bila veća od hrvatskih ulaganja u inozemstvo. Ovo znači da Hrvatska privlači značajna izravna strana ulaganja, što može imati pozitivan utjecaj na gospodarski rast i trgovinski položaj.

4.3. Ograničenja istraživanja

S obzirom na kompleksnost teme i dostupnost podataka, svako istraživanje ima svoja ograničenja. Osim izravnih stranih ulaganja, na trgovinski položaj utječu i drugi čimbenici kao što su globalni ekonomski trendovi, makroekonomske politike, konkurentnost domaćih tvrtki itd. Kvantitativna analiza može pružiti korisne statističke podatke, ali ne može u potpunosti objasniti kompleksne ekonomske procese. Iako je u ovom radu analizirana ukupna vrijednost izravnih stranih ulaganja, nije bilo moguće utvrditi kako su na primjer pojedini investitori utjecali na trgovinski položaj, a zbog nedostupnosti podataka. Dakle, buduća istraživanja trebala bi se usmjeriti na analizu ukupnih vrijednosti izravnih ulaganja po pojedinim investitorima koji su utjecali na trgovinski položaj te analizu uloge državnih politika u privlačenju izravnih stranih ulaganja, a kako bi se ova ograničenja istraživanja u ovom radu ublažila. Također, bilo bi preporučljivo u budućim istraživanjima, osim kvantitativnih podataka, uključiti i kvalitativne podatke kao što su intervjui s predstavnicima kompanija i vladinih institucija. To bi omogućilo dublje razumijevanje motivacija investitora, prepreka i izazova s kojima se suočavaju. Također bi se mogla usporediti iskustva Hrvatske s drugim zemljama koje su privukle značajna izravna strana ulaganja kako bi se identificirali opći trendovi i specifični čimbenici koji utječu na uspjeh.

5. ZAKLJUČAK

Ulaskom u Europsku uniju, Hrvatska je postala atraktivnije odredište za strane investitore. Naime, nakon ulaska u EU, bilježi se porast ukupnih izravnih stranih ulaganja u Republiku Hrvatsku. Zemlje članice EU postale su još značajniji investitori u Hrvatsku. Na privlačnost stranih ulaganja u Hrvatsku utječu brojni čimbenici poput stabilne ekonomije, porezne politike, kvalificirane radne snage, infrastrukture, članstva u EU te geografskog položaja. Iz provedenog istraživanja proizlazi da je Hrvatska uspjela stvoriti povoljno investicijsko okruženje koje privlači strane investitore, posebno iz susjednih zemalja. Također vidljiva su i povećana ulaganja u određene sektore hrvatskog gospodarstva poput IKT-a i automobilske industrije. Dakle, izravna strana ulaganja pridonose rastu i razvoju hrvatskog gospodarstva, posebno u sektorima s najvećim ulaganjima. Strani investitori mogu stvoriti nova radna mjesta i donijeti nove tehnologije i znanja u Hrvatsku, što može poboljšati produktivnost i konkurentnost hrvatskih poduzeća.

Strana ulaganja utječu na izvoz i uvoz. Naime, strana ulaganja u proizvodnju često dovode do povećanja proizvodnje za izvoz, što može doprinijeti rastu ukupnog izvoza. Investicije u nekretnine mogu dovesti do povećanja uvoza građevinskog materijala. Investicije u turističke nekretnine mogu doprinijeti rastu turizma i povećanju uvoza roba i usluga povezanih s turizmom. Općenito, strana ulaganja mogu doprinijeti rastu izvoza, povećanju produktivnosti i modernizaciji gospodarstva. Inozemni investitori imaju ključnu ulogu u diversifikaciji hrvatskog gospodarstva i njegovom približavanju razvijenim europskim ekonomijama. Sektori poput IKT-a i proizvodnje visoke tehnologije sve više postaju pokretači rasta.

Očekivani stručni doprinos rada ogleda se u poticanju daljnjih istraživanja učinka izravnih stranih ulaganja na trgovinski položaj Republike Hrvatske, te poticanju istraživanja učinaka izravnih stranih ulaganja na trgovinski položaj zemalja sa sličnim ekonomskim karakteristikama kao što su one Republike Hrvatske. Ovaj rad može poslužiti kao temelj za buduća istraživanja i dublje analize o utjecaju izravnih stranih ulaganja na trgovinsku politiku i gospodarski razvoj. Na temelju rezultata ovog istraživanja, rad će pružiti korisne informacije kreatorima ekonomskih politika, menadžerima i ekonomskim analitičarima. Kreatorima ekonomskih politika pružit će smjernice za oblikovanje politika koje će privući strana ulaganja u sektore koji imaju najveći potencijal za unapređenje trgovinskog položaja Hrvatske.

POPIS LITERATURE

1. Ahmad, N., Zhu, Y., Ibrahim, M., Waqas, M., & Waheed, A. (2018). Development of a standard brownfield definition, guidelines, and evaluation index system for brownfield redevelopment in developing countries: The case of Pakistan. *Sustainability*, 10(12), 4347.
2. Andrijanić, I., (2005), Poslovanje u vanjskoj trgovini, Mikrorad, Zagreb
3. Andrijanić, I., Pavlović, D., (2016), Međunarodno poslovanje, Zagreb: *Libertas Međunarodno sveučilište*, Plejada
4. Babić, A., Babić, M., (2008), *Međunarodno ekonomija*, 7. dopunjeno i izmijenjeno izdanje, Sigma savjetovanje, Zagreb
5. Bardos, R. P., Jones, S., Stephenson, I., Menger, P., Beumer, V., Neonato, F., ... & Wendler, K. (2016). Optimising value from the soft re-use of brownfield sites. *Science of the Total Environment*, 563, 769-782.
6. Bartke, S., & Schwarze, R. (2015). No perfect tools: Trade-offs of sustainability principles and user requirements in designing support tools for land-use decisions between greenfields and brownfields. *Journal of environmental management*, 153, 11-24.
7. Bartke, S., & Schwarze, R. (2015). No perfect tools: Trade-offs of sustainability principles and user requirements in designing support tools for land-use decisions between greenfields and brownfields. *Journal of environmental management*, 153, 11-24.
8. Bilas, V., Franc, S. (2006). Uloga inozemnih izravnih ulaganja i načini poticaja. *Ekonomski fakultet – Zagreb Sveučilište u Zagrebu*, 6(13), 4-16.
9. Boromisa, A.-M., Mikić, M. (2003.): EU kao determinanta hrvatske trgovinske politike, Pridruživanje Hrvatske Europskoj uniji – izazovi ekonomske i pravne prilagodbe, *Institut za javne financije*, 1, 139. – 157.
10. Buntak, K., Baković, T., Mišević, P., Damić, M., Buntić, L. (2021). Kvaliteta i sustavi upravljanja kvalitetom - Vodič za uspješnu implementaciju i održavanje sustava kvalitetnog upravljanja u poduzećima. *Hrvatska gospodarska komora*, Zagreb
11. Buterin, D., Blečić, M. (2013). Učinci izravnih stranih ulaganja u Hrvatsku. *Zbornik Veleučilišta u Rijeci*, 1(1), 133-149

12. Buturac, G., Mikulić, D., Palić, P. (2019.): Sources of export growth and development of manufacturing industry: empirical evidence from Croatia, *Economic Research – Ekonomska Istraživanja*, 32(1), 101 – 127.
13. Chen, J. (2024). Foreign Investment: Definition, How It Works, and Types, preuzeto s <https://www.investopedia.com/terms/f/foreign-investment.asp> (10.08.2024.)
14. Državni zavod za statistiku (DZS), preuzeto s <https://dzs.gov.hr/> (14.08.2024.)
15. Emodi, N.V., Wade, B., Rekker, S., Greig, C. (2022). A systematic review of barriers to greenfield investment in decarbonisation solutions, *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 165, 1364-0321
16. Fernandes, A., Figueira de Sousa, J., Costa, J. P., Neves, B. (2020). Mapping stakeholder perception on the challenges of brownfield sites' redevelopment in waterfronts: The Tagus Estuary. *European Planning Studies*, 28(12), 2447-2464.
17. Gašić, M., Galić, M. (2012). Suvremeno poduzetništvo u korelaciji s vanjskom trgovinom. *Učenje za poduzetništvo*, 2(1), 111-119
18. Globan, T. (2018.): Struktura i odrednice desetljetnog preokreta u vanjskotrgovinskoj bilanci Republike Hrvatske, Zbornik radova znanstvenog skupa "Modeli razvoja hrvatskog gospodarstva", 197 – 213.
19. Grgić, M., Bilas, V., (2008), *Međunarodna ekonomija*, Zagreb, Lares plus
20. Haudi, H and Wijoyo, Hadion and Cahyono, Yoyok, Analysis of Most Influential Factors To Attract Foreign Direct Investment (2020). *Journal of Critical Reviews*, 7(13), preuzeto s <https://ssrn.com/abstract=3873718>
21. Hayes, A. (2024). Foreign Direct Investment (FDI): What It Is, Types, and Examples, preuzeto s <https://www.investopedia.com/terms/f/fdi.asp> (10.08.2024.)
22. Hayali, A. S. (2014). Is FDI beneficial for development in any case: an empirical comparison between greenfield and brownfield investments. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 15(1), 15-30.
23. HNB (2024). Godišnje izvješće za 2023, preuzeto s <https://www.hnb.hr/> (15.09.2024.)
24. HNB (2024). Stanje međunarodnih ulaganja, preuzeto s <https://www.hnb.hr/statistika/statisticki-podaci/sektor-inozemstva/stanje-me-unarodnih-ulaganja> (15.09.2024.)
25. Jurčić, L., Jošić, H., Jošić, M., (2017.), *Priručnik iz međunarodne ekonomije*. Ekonomski fakultet - Zagreb

26. Kenton, W. (2021). Multilateral Development Bank (MDB): Types And Examples, preuzeto s https://www.investopedia.com/terms/m/multilateral_development_bank.asp (12.08.2024.)
27. Kenton, W. (2024). What Is the World Bank, and What Does It Do?, preuzeto s <https://www.investopedia.com/terms/w/worldbank.asp> (12.08.2024.)
28. Kurečić, Petar ; Furdi, Ivana (2021). International trade of the Republic of Croatia with the European Union: trends and perspectives // 70th International Scientific Conference on Economic and Social Development Development : Book of Proceedings / Yagubov, Sakit ; Aliyev, Samur ; Mikić, Mihaela (ur.). Baku: Varazdin Development and Entrepreneurship Agency ; University North ; Azerbaijan State University of Economics (UNEC), Azerbaijan ; Faculty of Management University of Warsaw ; Faculty of Law, Economics and Social Sciences Sale - Mohammed V University, 509-520
29. Lazibat, T., Kolaković, M. (2004). *Međunarodno poslovanje u uvjetima globalizacije*. Zagreb: Sinergija
30. Lazibat, T., Baković, T., Štulec, I., Damić, M., Dužević, I., Buntić, L., (2020). *Međunarodno poslovanje*. Zagreb: Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
31. Lazibat, T., Baković, T., Dužević, I., (2023). *Upravljanje kvalitetom*. Zagreb: Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
32. Li, J., Van Assche, A., Li, L., Qian, G., (2022). Foreign direct investment along the Belt and Road: A political economy perspective. *J Int Bus Stud* 53, 902–919.
33. Loo, B. P., Cheng, A. H., Nichols, S. L. (2017). Transit-oriented development on greenfield versus infill sites: Some lessons from Hong Kong. *Landscape and Urban Planning*, 167, 37-48.
34. Lovrinčević, Ž., Mikulić, D., Marić, Z. (2004). Efikasnost investicija i FDI – stara priča, nove okolnosti, *Ekonomski pregled*, 55, 1-2.
35. Lukinić, Čardić, G., Šelebaj, D. (2021). Trgovinski tijekovi između Hrvatske i inozemstva od ulaska u EU do izbijanja pandemije koronavirusa. *Hrvatska narodna banka*, 1-55
36. Lupu, D. (2019). Cost-benefit analysis for transport infrastructure projects: Eastern european cases. *Journal of Public Administration, Finance and Law*, 15, 107-123.

37. Ljubić, F., (1994), *Vanjska trgovina: tržišta, subjekti, poslovi, transakcije*, Zagreb, Školska knjiga
38. Maantay, J. A., Maroko, A. R. (2018). Brownfields to greenfields: Environmental justice versus environmental gentrification. *International journal of environmental research and public health*, 15(10), 2233.
39. Ministarstvo gospodarstva (n.d.). O Hrvatskoj, preiueto s <https://investcroatia.gov.hr/o-hrvatskoj-2/> (14.08.2024.)
40. Ministarstvo vanjskih i europskih poslova (n.d.). Trgovinska politika Europske unije, preuzeto s <https://mvep.gov.hr/o-hrvatskom-izvozu/trgovinska-politika-europske-unije/244659> (14.08.2024.)
41. OECD (2024). Foreign direct investment (FDI), preuzeto s <https://www.oecd.org/en/topics/sub-issues/foreign-direct-investment-fdi.html> (10.08.2024.)
42. OECD iLibrary (n.d.). Foreign direct investment (FDI), preuzeto s https://www.oecd-ilibrary.org/finance-and-investment/foreign-direct-investment-fdi/indicator-group/english_9a523b18-en (10.08.2024.)
43. Pavolová, H., Bakalár, T., Emhemed, E. M. A., Hajduová, Z., Pařčo, M. (2019). Model of sustainable regional development with implementation of brownfield areas. *Entrepreneurship and Sustainability Issues*, 6(3), 1088.
44. Pavolová H, Bakalár T, Tokarčik A, Kozáková L, Pastyrčák T. (2021). An Economic Analysis of Brownfield and Greenfield Industrial Parks Investment Projects: A Case Study of Eastern Slovakia. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(7), 34-72.
45. Perić, A. (2011). Brownfield Regeneration vs. Greenfield Investments– Case Study Ecka Industrial Zone in Zrenjanin, Serbia. *Technics Technologies Education Management*, 6(2), 541-551.
46. Sherwood, M. W., Pollard, J. (2023). *Responsible investing: An introduction to environmental, social, and governance investments*. Routledge.
47. Sisek, B. (2005) Strane izravne investicije u Hrvatskoj – uzroci neuspjeha, *Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu*, 3
48. Song, Y., Kirkwood, N., Maksimović, Č., Zheng, X., O'Connor, D., Jin, Y., Hou, D. (2019). Nature based solutions for contaminated land remediation and brownfield redevelopment in cities: A review. *Science of the Total Environment*, 663, 568-579.

49. Škuflić, L. (1999.): *Međunarodna orijentacija i trgovinska politika Republike Hrvatske*, doktorska disertacija, Ekonomski fakultet Rijeka
50. Tripathi, S. (2019). Greenfield investments: an economic and financial key driver for India's growth. *Management and Economics Research Journal* 5(3), 8
51. Turčić, Z. (2015). Hrvatsko gospodarstvo u vanjskotrgovinskoj razmjeni. *Poslovna izvrsnost*, 9(1), 167-189.
52. US Department of State (2024). 2024 Investment Climate Statements: Croatia, preuzeto s <https://www.state.gov/reports/2024-investment-climate-statements/croatia/> (14.08.2024.)

POPIS GRAFOVA

Graf 1: Globalni tokovi izravnih stranih ulaganja, milijarde USD	4
Graf 2: Globalni tokovi FDI 2013.-2023.....	5
Graf 3: Pokazatelji inflacije u Hrvatskoj.....	30
Graf 4: Dinamika rasta BDP-a s dinamikom rasta izvoza.....	31
Graf 5: Kretanje gospodarske aktivnosti u Hrvatskoj i europodručju	32
Graf 6: Doprinosi promjeni realne gospodarske aktivnosti.....	33
Graf 7: Izravna ulaganja po zemljama	36
Graf 8: Izravna ulaganja po djelatnostima.....	38
Graf 9: Zaposlenost po područjima NKD-a	40
Graf 10: Stanje međunarodnih ulaganja	45
Graf 11: Platna bilanca – financijski račun	46
Graf 12: Inozemna investicijska pozicija	47

POPIS SLIKA

Slika 1 Instrumenti međunarodne trgovinske politike RH.....	20
---	----

POPIS TABLICA

Tablica 1: Razlike između Greenfiels i Brownfield projekata.....	9
Tablica 2: Trgovinski pokazatelji RH za razdbolje od 2019. do 2023. godine.....	26
Tablica 3: Makroekonomski pokazatelji RH	29
Tablica 4: Izravna ulaganja, Imovina, u milijunima eura.....	34
Tablica 5: Izravna ulaganja po zemljama u milijunima eura.....	35
Tablica 6: Izravna ulaganja po djelatnostima, u milijunima EUR-a.....	37
Tablica 7: Investicijske po sektorima	39
Tablica 8: Izravna ulaganja - obveze.....	42
Tablica 9: Izravna ulaganja, obveze po zemljama	43
Tablica 10: Izravna ulaganja, Obveze (po djelatnostima; NKD 2007) u milijunima eura.....	44

ŽIVOTOPIS

Marko Raič rođen je 28. listopada 1999. godine u Zagrebu. Pohađao je osnovnu školu Dragutin Domjanić u Zagrebu do 2014. godine, te potom upisuje Prvu ekonomsku školu Zagreb. Maturirao je 2018. godine te potom upisao Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij Poslovne ekonomije u Zagrebu. Odabire smjer trgovina i međunarodno poslovanje. Tečno priča i piše engleski jezik, a talijanski jezik pomalo razumije i priča. Posjeduje vozačku dozvolu B kategorije. Aktivno se koristi računalom te koristi Microsoft Office paket. Komunikacijske i prezentacijske vještine stječe duž cijelog obrazovanja kroz srednju školu i fakultet, gdje je pisao, radio i prezentirao više projekata.